

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
2023-0000637881

Uw kenmerk

Bijlage(n)
2

Datum 18 oktober 2023
Betreft Antwoorden op vragen gesteld tijdens begrotingsbehandeling
BZK 2023

Tijdens de begrotingsbehandeling van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hoofdstuk VII) heeft uw Kamer vragen gesteld. Hierbij bied ik uw Kamer het antwoord op deze vragen schriftelijk aan. De overige gestelde vragen zal ik mondeling beantwoorden tijdens het vervolg van het debat op donderdag 19 oktober 2023.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hugo de Jonge

Vragen van het lid Simons, C. (VVD)

Vraag:

In de Staat van de Rijksverantwoording wordt door de Algemene Rekenkamer aandacht gevraagd voor onvolkomenheden in het financieel beheer die vaak tot uiting komen bij de inkoop. In dat kader werd de minister van BZK aangesproken vanuit zijn coördinerende rol voor de Rijksbrede inkoop. Daarnaast constateert de Algemene Rekenkamer dat de toezichhoudende rol van de staatssecretaris op het Rijksbrede IT-beheer tekortschiet. Graag een reflectie van beide bewindspersonen op deze punten.

Antwoord:

De Algemene Rekenkamer constateert dat het toezicht op inkoopprocedures tekortschiet en vraagt mij daar vanuit mijn coördinerende rol meer op toe te zien. Vanuit mijn coördinerende rol stel ik de Rijksbrede kaders en randvoorwaarden vast die voor een professionele en rechtmatige inkoop nodig zijn. Periodiek bespreekt de Chief Procurement Officer (CPO) Rijk van mijn ministerie al de stand van zaken met de overige ministeries en maakt hij verbeterafspraken daar waar die nodig zijn. Indachtig de opmerkingen van de Algemene Rekenkamer zal de CPO Rijk op basis van stelselverantwoordelijkheid bovendien starten met een interdepartementale aanpak om systematisch te bevorderen dat de vigerende inkoopprocedures worden nageleefd en de financiële administraties worden verbeterd.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer ten aanzien van IT-beheer worden omarmd. De staatssecretaris onderschrijft de behoefte aan een stevigere kaderstellende en regisserende rol voor BZK om adequater te kunnen sturen op de opgaven waar we voor staan.

Daarom werkt de staatssecretaris aan een algemene herziening van het CIO-stelsel om de toezichhoudende rol steviger in te kunnen vullen. Dit houdt in dat er in het eerste kwartaal van 2024 een update komt op het besluit CIO-stelsel waarin een aantal 'no regrets' wordt opgenomen die hoog op de prioriteitenlijst staan, zoals:

1. Het toevoegen van onderraden aan het CIO-beraad: CTO-raad (Chief Technology Officer), Architectuurraad, CPO-raad (Chief Privacy Officer) en de CDO-raad (Chief Data Officer)
2. Het opnemen van spelregels voor de (onder)raden over de wijze van besluitvorming.

Tot slot wordt er een evaluatie van het huidige CIO-stelsel uitgevoerd door de ADR. De resultaten verwacht de staatssecretaris in het voorjaar van 2024, waarna deze kunnen worden meegenomen in de noodzakelijke versterking van het stelsel.

Voor de onvolkomenheid in het Rijksbrede IT-beheer constateert de Algemene Rekenkamer dat in 2022 stappen zijn gezet om de Rijksbrede rol van BZK in het CIO-stelsel beter in te vullen. De Algemene Rekenkamer geeft daarbij aan dat de kaderstellende rol verder wordt ingevuld, maar dat de toezichhoudende rol nog niet is ingevuld. De openstaande actiepunten komen daarom ook terug in de vervolgaanpak voor deze onvolkomenheid. In 2023 en 2024 zullen de verbetermaatregelen verder worden geïmplementeerd.

De volgende twee belangrijke maatregelen worden genomen:

1. Door een jaarlijks terugkerend inzicht in de volwassenheid van het IT-beheer kan waar nodig actief gestuurd worden op het verbeteren van het IT-beheer. Deze sturing zal voornamelijk gedaan worden via dezelfde methode die nu gebruikt wordt voor de informatiebeveiliging binnen het stelsel van de Chief Information Security Officers (CISO) (namelijk via CIO-, CTO- en CISO-gesprekken en de hieraan gerelateerde interdepartementale overleggen). De hiervoor genoemde 'C-functionarissen' van de verschillende departementen gaan twee keer per jaar met elkaar in gesprek over de departementale plannen om de bedrijfsvoering te verbeteren en rapporteren daarover aan CIO Rijk. De CIO Rijk zal ze in het jaarlijkse gesprek aanspreken als blijkt dat er onvoldoende inzicht of voortgang is.
2. De door CIO Rijk beheerde kaders met betrekking tot IT-beheer zullen in een jaarlijkse cyclus worden beoordeeld door de departementen. Deze beoordeling zal gebruikt worden om procesmatig bestaande kaders, zoals bijvoorbeeld de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), aan te passen of nieuwe toe te voegen, zoals bijvoorbeeld het handboek

lifecyclemanagement (LCM). Deze kaders zijn gericht op de continuïteit (onderhouden, beveiligen en vernieuwen) van IT-systemen.

De Kamer zal dit kwartaal, net als vorig jaar, een brief ontvangen met een update op de openstaande bevindingen uit het verantwoordingsonderzoek.

Vraag:

Het probleem is nog steeds dat ministeries en uitvoeringsorganisaties onvoldoende integraal samenwerken. De Algemene Rekenkamer heeft hier eerder ook opmerkingen over gemaakt, net als de Tijdelijke Commissie Uitvoeringsorganisaties (commissie Bosman). Graag een reactie van de staatssecretaris van BZK hierop.

Antwoord:

Er is het kabinet veel aan gelegen een overheid te zijn die burgers en bedrijven en de opgave centraal stelt. Dat betekent een overheid die echt contact maakt, luistert naar wat mensen meemaken of overkomt en bij onvoorziene of onevenredige uitkomsten van beleid of regelgeving naast de burger gaat staan. Betrouwbaar, dienstbaar en dichtbij.

De focus op de samenleving vereist een aanpak over grenzen van ministeries en andere overheidsorganisaties heen. Dat vraagt om andere werkwijzen, cultuur en gedrag. Bij ambtenaren, de teams waarin ze werken en bij leidinggevenden. Op de ministeries en andere overheidsorganisaties wordt hier op allerlei manieren hard aan gewerkt. Een sprekend voorbeeld van een overheid die luistert en contact maakt, is dat van DUO die met studenten tevoren al in gesprek gaat over de invoering van de nieuwe studiefinanciering.

Vanuit de coördinerende verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van BZK voor de kwaliteit van de rijksoverheid, stimuleert het Rijksbrede programma Grenzeloos Samenwerken bijvoorbeeld een bewustwordings- en cultuurveranderingsproces, waarin via tal van activiteiten de publieke kernwaarden en grenzeloos samenwerken tot leidraad in ons handelen wordt gemaakt. Ook werken we concreet aan het realiseren van een cultuurvergadering met behulp van de Gids Ambtelijk Vakmanschap waarin samen met ambtenaren zeven basisprincipes voor ons werk zijn vastgelegd.

Vanuit het principe 'werken vanuit de opgave' wordt gestimuleerd dat de doelgroep waarvoor we het doen, nadrukkelijk betrokken wordt bij het werken aan die opgave. Je inleven in situaties waarin de doelgroep zich bevindt, is daarbij noodzakelijk: wie is de mens of het bedrijf achter de opgave, wanneer is diegene geholpen en wat is daarvoor nodig?

Vanuit het programma wordt ondersteuning geboden bij het werken aan opgaven; ook geven we training voor het geven van professionele tegenspraak en voor het bespreekbaar maken van morele dilemma's. We brengen goede voorbeelden van samenwerken in beeld en we maken bespreekbaar waar het minder goed loopt, om ervan te leren. Het doel is dat rijksambtenaren bekend zijn met deze principes en bekwaam zijn hiermee te werken.

In reactie op de vraag hoe het specifiek staat met de uitvoering van het "rapport Bosman" – bedoeld is het rapport van de Tijdelijke commissie Uitvoeringsorganisaties (TCU), "Klem tussen balie en beleid" – kan ik u aangeven dat er een begin is gemaakt met het benodigde veranderproces. Veel van de door de commissie gedane aanbevelingen vragen een langjarige inspanning van een groot aantal betrokkenen binnen de overheid. Het kabinet koos er eerder voor de aanbevelingen vanuit de rapporten Werk aan Uitvoering (WaU), het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) en het rapport van de TCU samen te voegen onder een meerjarige overheidsbrede Werkagenda voor Publieke Dienstverlening, genaamd Werk aan Uitvoering. Met deze Werkagenda wilde het kabinet de dienstverlening meer laten aansluiten bij de behoeften en verwachtingen van mensen, nu en in de toekomst. Hiermee zette het kabinet in op een duurzame verbetering van het overheidshandelen in de volle breedte, met een horizon van tien jaar. In de afgelopen periode zijn in ieder geval al verschillende zaken gerealiseerd:

- Vanuit Rijksoverheid.nl wordt met de 'checklists levensgebeurtenissen' gewerkt aan een overheidsbrede basis voor landelijke informatievoorziening (digitaal loket). Zo krijgen mensen direct overzicht van wat ze moeten doen bij het krijgen van een kind of als nabestaande. Inmiddels zijn zo'n 30 checklists gerealiseerd.

- In Amsterdam, Utrecht en Enschede zijn in de praktijk overheidsbrede loketten ingericht, waar mensen via alle kanalen toegang hebben tot de overheid. Hier werken de gemeenten, gemeentelijke instanties en de grote uitvoeringsorganisaties nauw samen. Bij samenloop van problematiek heeft een overheidsdienstverlener tijd voor het goede gesprek met de burger en zorgt voor de coördinatie om te komen tot een antwoord of oplossing. Het zou immers niet moeten uitmaken bij welke instantie of organisatie (landelijk of lokaal) iemand aanklopt: de overheid werkt collectief aan de oplossing (zie voorts het antwoord op de vraag van het lid Temmink over duidelijke overheidscommunicatie).
- Met het programma Interbestuurlijke Datastrategie werkt het ministerie van BZK aan een aanpak om data op een verantwoorde manier beschikbaar te maken voor maatschappelijke opgaven. Onderdeel van de datastrategie is om samen met alle bestuurslagen, wetgevers en uitvoeringspraktijk de dienstverlening te verbeteren door data beter toegankelijk, vindbaar en herbruikbaar te maken. Met inachtneming van wat juridisch mag en aandacht voor wat ethisch wenselijk is en technisch kan.

Vraag:

Hoe kan de minister bevorderen dat er bij de uitbreiding van taken van decentrale overheden ook wordt gedacht aan ondersteuning?

Antwoord:

In de Kamerbrief van mijn voorganger van 4 september jl. wordt een breed pakket aan maatregelen aangekondigd, die ook zien op de versterking van het ondersteunend instrumentarium van decentrale volksvertegenwoordigers, die de werkdruk moeten verlichten. Eén daarvan noem ik hier in het bijzonder: ik ga verkennen of het aantal volksvertegenwoordigers nog wel toereikend is om het werk te doen, ook gegeven de gegroeide takenlast van gemeenten en provincies over de afgelopen jaren. Dit onderzoek moet uitwijzen of een verhoging van het aantal raads- en statenleden de werkdruk kan verminderen. Medio 2024 hoop ik u te kunnen informeren over de uitkomsten hiervan.

Daarnaast wil ik nieuwe wettelijke taken alleen na een zorgvuldig proces bij gemeenten beleggen, daarvoor heb ik de uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden (UDO) ontwikkeld en werk ik aan een beleidskader decentraal bestuur. Een goed functionerend decentraal bestuur heeft een goed functionerende volksvertegenwoordiging nodig en daarvoor is voldoende ondersteuning van die decentrale volksvertegenwoordigers van groot belang. Ik herken het signaal dat zij kampen met hoge tijds- en werkdruk. In mijn brief van september jl. heb ik uiteengezet met welke maatregelen (bijvoorbeeld via "hulptroepen") ik dat probeer tegen te gaan. Wel wil ik ervoor waken dat er altijd maar meer maatregelen nodig zijn om de werkdruk te verlagen. Andere manieren van werken binnen de bestaande mogelijkheden kunnen even goed bijdragen aan het verlagen van de werkdruk. Daar ligt ook een verantwoordelijkheid voor gemeenten, gemeenteraden en individuele volksvertegenwoordigers en bestuurders zelf.

Vraag:

In het kader van goede samenwerking tussen decentrale overheden en die verantwoording wil ik de minister vragen hoe die decentrale samenwerkingen verder kunnen worden verbeterd en zeker, op het democratische aspect.

Antwoord:

Ik deel de waarde die de heer Simons hecht aan de democratische controlemogelijkheden op samenwerkingsverbanden. Daarom is de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 gewijzigd. Daarmee hebben volksvertegenwoordigers meer bevoegdheden om invloed uit te oefenen op het bestuur van gemeenschappelijke regelingen. Denk daarbij aan het kunnen maken van afspraken over verplichte evaluatie van een regeling of de mogelijkheid om een gezamenlijke enquête uit te voeren naar het functioneren van een gemeenschappelijke regeling als geheel. De implementatietermijn van de wet loopt nog tot de zomer van 2024. In deze periode kunnen de gemeenschappelijke regelingen nog aangepast worden. Ik geef deze recente wetwijziging graag eerst de kans, voordat ik nadere acties in gang zet. Uiteraard blijf ik me via handreikingen inzetten voor een goede voorlichting van decentrale volksvertegenwoordigers en bestuurders ten aanzien van regionale samenwerkingsverbanden.

Vragen van het lid Temmink, N. (SP)

Vraag:

Deze Kamer heeft een motie aangenomen van de SP dat er altijd een laagdrempelig alternatief voor digitale communicatie mogelijk moet zijn. Ook nam deze Kamer een motie aan dat er altijd een telefoonnummer op een brief moet staan zodat mensen iemand kunnen spreken. Hoe staat het met de uitvoering van deze moties?

Antwoord:

Stand van zaken uitvoering SP motie inzake het laagdrempelig alternatief.

Naast digitaal contact moet er altijd een niet-digitaal alternatief zijn. Mensen die vragen hebben over de (digitale) overheid kunnen altijd fysiek terecht bij de Informatiepunten Digitale Overheid. Vanaf 1 juli 2024 wordt de wet elektronisch bestuurlijk verkeer van kracht. Burgers hebben dan het recht om officiële berichten zoals een bezwaarschrift op elektronische wijze aan een bestuursorgaan te sturen. Dit laat onverlet dat mensen op grond van de Algemene wet bestuursrecht altijd de keuze hebben tussen digitale dan wel communicatie per post.

Stand van zaken motie Grinwis/Leijten die vraagt om de opname van contactgegevens bij besluiten

Aan deze motie wordt uitvoering gegeven met het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb dat ik samen met de minister van Rechtsbescherming maak. Hiermee zijn bestuursorganen voortaan verplicht om bij besluiten contactgegevens op te nemen. Bestuursorganen zijn vrij in de wijze waarop ze contactgegevens opnemen. Dit kan daarmee ook een centraal telefoonnummer zijn dat altijd wordt opgenomen, maar waarna mensen worden doorverbonden naar de juiste afdeling of contactpersoon. Dit verschilt per organisatie. Door dit te doen kunnen mensen contact leggen met de overheid en bijvoorbeeld uitleg vragen of zelf een toelichting geven. Ik verwacht dat dit bijdraagt aan betere publieke dienstverlening. Het wetsvoorstel waar ook de heer Sneller van D66 naar verwees, gaat eind dit jaar in (internet)consultatie en is in de voorontwerp- (pre-consultatie) versie tevens aan de Kamer toegezonden.

Vraag:

De Kamer heeft al vaak gevraagd om duidelijke overheidscommunicatie. Waar kunnen mensen terecht als zij een brief niet begrijpen?

Antwoord:

Mensen kunnen altijd terecht bij de afzender van de brief. Bijvoorbeeld bij gemeentehuizen, stadskantoren, de steunpunten van de Belastingdienst, de balies van SVB bij een aantal gemeenten, de servicekantoren van DUO en de kantoren en werkpleinen van UWV. Daarnaast kunnen mensen ook altijd bellen of mailen. De telefoonnummers van deze organisaties staan altijd vermeld op de brief die een burger heeft ontvangen. Dit kan, zoals ik bij de vorige vraag al aangaf, ook één centraal telefoonnummer zijn, waarbij mensen worden doorverbonden naar de juiste afdeling of contactpersoon die hen helpt met hun vraag. Een aantal gemeenten kiest hiervoor in verband met het veiligheidsaspect.

Voor laagdrempelig fysiek contact in de buurt biedt het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO's) iedereen informatie of hulp. De IDO-medewerkers geven direct hulp en uitleg of verwijzen door naar hulp in het netwerk. Er zijn 686 Informatiepunten Digitale Overheid verspreid over Nederland.

Daarnaast werken we nu in drie pilots aan overheidsbrede lokketten. Overheidsbrede lokketten bieden uitkomst voor mensen die iets moeten regelen met de overheid en hier zelf niet (meer) uitkomen, bijvoorbeeld wanneer er meerdere overheden betrokken zijn.

In Amsterdam, Utrecht en Enschede zijn van deze overheidsbrede lokketten ingericht. Hierin werken de gemeenten, gemeentelijke instanties en de grote uitvoeringsorganisaties nauw met elkaar samen. Bij samenloop van problemen kunnen mensen bij dit overheidsbrede loket terecht, waar men tijd voor het goede gesprek met de burger heeft en zorgt voor de coördinatie om te komen tot een antwoord of oplossing. Eind 2023 volgt een advies over de effectieve inrichting van de lokketten en te nemen vervolgstappen op basis van de lessen vanuit deze praktijkinitiatieven en onderzoek.

Vraag:

Het ministerie van BZK heeft samen met wetenschappers een netwerkscan ontwikkeld om de netwerken tussen verschillende functionarissen in kaart te brengen. In dat kader zou er een pilot worden uitgevoerd op het ministerie van BZK. Wat is hier de stand van zaken van? En kan de staatssecretaris van BZK toelichten waarom de onderzoekers die betrokken zijn bij deze pilot

bezwaar hebben tegen de manier waarop de pilot nu is vormgegeven?

Antwoord:

De netwerkscan waarnaar u refereert is in eerste instantie ontwikkeld voor en in uitvoering genomen door gemeenten. De staatssecretaris van BZK is conform de toezegging van haar ambtsvoorganger voornemens om de motie van het lid Leijten (SP) uit te voeren. Daartoe wordt een aanbesteding gestart om te zoeken naar een geschikte partij die deze netwerkscan kan doorontwikkelen voor toepassing in een pilot binnen het ministerie van BZK.

In uw vraag benoemt u dat de betrokken onderzoekers bezwaar zouden hebben geuit over de manier waarop de pilot nu is vormgegeven. Dit is echter niet het geval. In de aanloop naar het aanbestedingstraject heeft het ministerie van BZK contact gehad met de op dat moment betrokken onderzoekers, waarbij met name is gesproken over de inhoudelijke kwaliteit van de doorontwikkeling van de scan alsook de regels die van toepassing zijn in de aanbestedingsprocedure. Het ministerie van BZK zal gedurende het hele traject voortdurende aandacht hebben voor het borgen van de wetenschappelijke integriteit.

Vraag:

In 2026 loopt het tekort van gemeenten op naar 2,3 miljard en het tekort van provincies naar 414 miljoen. Is de minister dat met de SP eens dat als er in Den Haag niet goed wordt gezorgd voor de lokale overheid, de dichtstbijzijnde overheid niet goed voor haar eigen inwoners kan zorgen? Ziet deze minister ook dat de positie van lokale zeggenschap onder druk staat en dat het tijd wordt voor een fundamentele herbezinning op hoe we ons lokale bestuur hebben ingericht?

Antwoord:

Het uitgangspunt is dat medeoverheden over voldoende middelen beschikken om hun (wettelijke) taken adequaat te vervullen. Allereerst wil ik benadrukken dat het verschil tussen de oude en de nieuwe financieringssysteem inderdaad 2,7 miljard bedraagt, maar dat dit niet wijst op een tekort bij gemeenten en provincies. Immers wat betreft de financiële middelen geldt voor de gemeenten en voor de provincies dat ze er deze kabinetsperiode op vooruit zijn gegaan. Zo is onder andere voor gemeenten en provincies de oloploop van de opschalingskorting geschrapt en hebben gemeenten in lijn met de uitspraak van de Commissie van Wijzen additionele middelen voor jeugdzorg beschikbaar ontvangen. Bovendien zijn er deze kabinetsperiode voor de uitvoering van een aantal specifieke dossiers zoals klimaat en mobiliteit extra middelen via fondsen beschikbaar gesteld. Tot slot kan nog opgemerkt worden dat de accessen deze kabinetsperiode door de hoge Rijksuitgaven relatief zeer hoog zijn.

Op dit moment, zie ook mijn brief over Integraal Overzicht Financiën Gemeenten en Provincies van 16 oktober jl., is de financiële positie van medeoverheden dan ook relatief gunstig. De gemeenten hebben hoge gezamenlijke exploitatieoverschotten (€ 1,8 mld. in 2021 en € 3,8 mld. in 2022). De positieve exploitatieresultaten zorgden de afgelopen jaren voor een verbetering van de reservepositie. De solvabiliteit – het deel van de gemeentelijke bezittingen dat met eigen vermogen is gefinancierd – steeg van 37 procent in 2020 naar 40 procent in 2022. Provincies lieten in 2022 een bescheiden gezamenlijk tekort zien, van € 10 mln., na enkele jaren van overschotten in de orde van 1 tot 2 procent van de baten. De gezamenlijke solvabiliteit is weliswaar iets gedaald, maar is met 75 procent nog altijd ruim afdoende.

Voor de toekomst, 2026 en verder, geldt dat het kabinet bij Miljoenennota 2023 en Voorjaarsnota 2023 besloten om in aanloop naar de nieuwe financieringssysteem in 2026 structureel 1,1 miljard extra budget toe te kennen. Dit komt bovenop het budget dat bij de startnota 2022 beschikbaar is gesteld (1 miljard accres bovenop de stand van de miljoenennota 2022). Verder worden het Gemeente- en Provinciefonds (GF en PF) vanaf 2027 geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. De Afdeling advisering van de RvS heeft in haar Voorjaarsrapportage 2023 laten weten dat ze de overstap naar een nieuwe meerjarensysteem voor de financiën van medeoverheden positief acht en naar haar verwachting de nieuwe systeem meer stabiliteit, rust en duidelijkheid brengt voor gemeenten en provincies.

Tijdens het Overhedenoverleg op 6 september is met elkaar gesproken over de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Dit vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid en de ervaren urgentie om gezamenlijk voor de inwoners van Nederland aan de grote maatschappelijke opgaven te werken. Daarbij is ook gesproken over het belang van financiële middelen, die daarmee in evenwicht zijn. Ik heb uw Kamer hierover geïnformeerd door middel van een Kamerbrief. De daarin opgenomen afspraken worden te komende periode verder

opgepakt.

Zoals u stelt ontbreekt het op dit moment aan een helder kader voor het toedelen van taken en bevoegdheden aan het decentraal bestuur. Om deze reden wordt in de Actieagenda Sterk Bestuur aangekondigd dat ik werk aan een beleidskader decentraal bestuur. Een kader waarin staat welke taak bij welke bestuursvorm past. Indien op basis van het beleidskader de keuze voor het beleggen van een nieuwe taak op een van de decentrale overheden valt, wordt vervolgens met de uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden (UDO) in kaart gebracht hoe een nieuwe taak uitvoerbaar is en voorzien wordt van passende en bestuurlijke arrangementen.

Vragen van het lid Teunissen, J.C.M. (D66)

Vraag:

Hoe beoordeelt de staatssecretaris de communicatie vanuit de overheid? Ziet zij mogelijkheden voor verbetering? En vindt zij ook dat alle overheidscommunicatie – berichten, brieven en besluiten – duidelijk en toegankelijk moet zijn?

Antwoord:

Uit onderzoek van de HAN-monitor (HAN = Hogeschool Arnhem Nijmegen) blijkt dat overheidsteksten voor zeker 30% van de Nederlandse bevolking niet begrijpelijk zijn. Dit komt door de lange zinnen, het gebruik van moeilijke woorden en de vele afkortingen. Dit moet veel beter en dat kan ook!

Zoals de staatssecretaris al vaker in debatten en brieven aan uw Kamer heeft gemeld, moet de overheid begrijpelijker communiceren naar burgers. Als overheidsorganisaties hun teksten testen met de doelgroep weten ze zeker dat de boodschap begrijpelijk is. Bevindingen uit deze testen en verbeterde brieven kunnen zij dan met elkaar delen. Een andere verbetering die onderzoekers geven is dat de teksten korter moeten, een vriendelijkere toon moeten hebben en meer gepersonaliseerde informatie moeten bevatten.

Op dit moment is al een wijziging van de algemene wet bestuursrecht (awb) in voorbereiding waarin wordt meegenomen dat de motivering van besluiten begrijpelijk moet zijn voor de belanghebbenden. Dat betekent concreet dat teksten afgestemd moeten zijn op het taalgebruik en de belevingswereld van de doelgroep. Dit kan door de begrijpelijkheid van de teksten te toetsen bij de doelgroep. Het resultaat van deze aanpak is dat bijvoorbeeld de uitleg waarom iemand wel of geen vergunning krijgt voor diegene begrijpelijk is. Voor laagdrempelig fysiek contact in de buurt biedt een van de 686 Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) informatie of hulp. De IDO-medewerkers geven direct hulp en uitleg of verwijzen door naar hulp in het netwerk. Naast begrijpelijk zijn, is het ook belangrijk dat overheidsinformatie digitaal toegankelijk is. Hiervoor geldt de wettelijke verplichting voor digitale toegankelijkheid, waarbij overheidsorganisaties verplicht zijn hun communicatie digitaal toegankelijker te maken voor mensen met een beperking.

Vraag:

Hoe beoordeelt de minister de scores van onze jongeren op het gebied van democratie en rechtsstaat

Antwoord:

Ik heb hierbij een gemengd beeld. Het Sociaal en Cultureel Planbureau laat zien dat jongere leeftijdsgroepen niet minder vertrouwen hebben in de democratie of overheid dan oudere leeftijdsgroepen. Uit het door BZK gefinancierde Adolescentenonderzoek (2019-nu) blijkt bovendien dat scholieren in de eerste klas van het voortgezet onderwijs de kernwaarden van de democratische rechtstaat in hoge mate ondersteunen. In het derde leerjaar zien de onderzoekers enkele grote verschuivingen. Ten eerste zien ze een grotere hechting aan de (representatieve) democratie. Het percentage leerlingen dat het belangrijk vindt te leven in een democratisch land is fors gestegen van 49% in jaar twee naar 65% in jaar drie. Ook geven leerlingen vaker aan te zullen gaan stemmen als ze volwassen zijn. Dat vind ik goed nieuws. Ik zie echter ook zorgelijke signalen, namelijk de grote verschillen tussen jongeren onderling op basis van achtergrondkenmerken, zoals opleiding, sociaaleconomische status en gender.

Vraag:

Wat vindt de minister van de verschillen tussen jongeren onderling?

Antwoord:

Het is zorgelijk dat we systematisch grote verschillen zien in democratisch bewustzijn tussen jongeren op basis van schoolniveau, sociaaleconomische status van hun ouders en geslacht. Hierbij zien we dat vwo-leerlingen meer kennis, vertrouwen en interesse in de democratie hebben dan leerlingen in het vmbo. Deze verschillen ontstaan al op vroege leeftijd en verdwijnen niet gedurende de schoolperiode.

Vraag:

Wat wordt er momenteel gedaan om jongeren in alle regio's van ons land te bereiken?

Antwoord:

Ik zet me vanuit mijn rol als hoeder van de democratische rechtsstaat actief in voor het versterken van democratisch burgerschap in alle regio's in Nederland met verschillende projecten. Zo wordt er met ProDemos samengewerkt om jongeren laagdrempelig kennis te laten maken met de democratie en rechtsstaat, zodat ze leren hoe ze daar zelf aan mee kunnen doen. In het regeerakkoord is benoemd dat het streven is om alle scholieren een bezoek aan het parlement te laten brengen. Daarnaast brengt ProDemos ook gastlessen op school en werken zij samen met gemeenten en provincies. Ook bied ik in samenwerking met scholen in Drachten en het Nederlandse Debat Instituut het project Politieke in Elke Klas (PIEK) aan. Dit project brengt scholieren van verschillende schoolniveaus samen om kennis en democratische vaardigheden op te doen, zoals debatteren. Daarnaast ondersteun ik Tienskip, een organisatie die zich inzet om jongeren wegwijs te maken in lokale democratie. Door middel van projectdagen werkt deze organisatie voor en door jongeren in Friesland aan het versterken van kennis, vaardigheden en invloed van jongeren in de lokale democratie. Met extra middelen die ik dit jaar extra heb vrijgemaakt kan Tienskip nu uitbreiden naar de provincies Groningen en Overijssel. Ook zet ik dit jaar nog extra in op het versterken van democratisch burgerschap voor jongeren binnen een aantal stedelijke focusgebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Tenslotte kunnen inwoners vanaf 16 jaar deelnemen aan het nationaal burgerforum klimaat en energie.

Vragen van het lid Sneller, J. (D66)**Vraag:**

Wat is de stand van zaken van de aanpassing van de Algemene Wet bestuursrecht, om de menselijke maat mogelijk te maken en de burger en de burger centraler te stellen?

Antwoord:

Het lid Sneller vroeg aandacht voor de motie Jetten/Marijnissen om de Algemene wet bestuursrecht aan te passen om de menselijke maat mogelijk te maken en de burger centraler te stellen. Ik ben het met hem eens dat het heel belangrijk is dat dit gebeurt. Ik licht daarom graag toe hoe we dit doen in het wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb.

Met dit wetsvoorstel maken we het bestuursrecht meer mensgericht, juist in die gevallen waarin mensen in de knel kunnen raken. We maken de afstand tussen burger en overheid kleiner, dat is belangrijk voor het herstel van vertrouwen in de overheid. Het gaat onder andere om de toepassing van het evenredigheidsbeginsel als ventiel in gevallen waarin mensen in de knel raken, om begrijpelijke motivering van besluiten, een aanspraak voor burgers op herstel van evidente fouten die zich voor gemakkelijk herstel lenen, meer aandacht voor betalingsregelingen en meer persoonlijk en passend contact met de overheid.

Graag geef ik een toelichting op waar we nu staan. Dit voorjaar is een voorontwerp van het wetsvoorstel in zogeheten pre-consultatie gegaan bij belanghebbenden zoals uitvoeringsorganisaties, de rechtspraak, de wetenschap en de Nationale ombudsman. Het doel van deze extra stap was de gevolgen van het wetsvoorstel vroegtijdig in kaart te brengen. De pre-consultatie stukken van het wetsvoorstel zijn ook aan de Kamer toegestuurd. De pre-consultatie is een groot succes geweest in die zin dat er massaal aan is deelgenomen. Er zijn schriftelijke reacties binnengekomen van uitvoeringsinstanties, decentrale overheden (o.a. VNG, Gemeente Rotterdam), de rechtspraak, de wetenschap en andere belanghebbenden, zoals de Nationale ombudsman. Daarnaast hebben KleinLef en het Netwerk voor Publieke Dienstverleners gezamenlijke reacties gestuurd. Verder hebben acht expert sessies plaatsgevonden, een sessie met burgers en twee bijeenkomsten met de vier hoogste rechters in het bestuursrecht en met de Raad voor de rechtspraak.

De pre-consultatiereacties worden momenteel verwerkt in het wetsvoorstel. De volgende stap is de gebruikelijke (internet)consultatie die eind van dit jaar zal starten.

Vragen van het lid Nijboer, H. (PvdA)

Vraag:

Wat gaat de staatssecretaris er concreet aan doen om op termijn aan de Roemer-norm te kunnen voldoen?

Antwoord:

Deze week heeft de staatssecretaris van BZK een brief aan uw Kamer gestuurd over de ontwikkelingen in aantallen rijksambtenaren en de Rijksbrede externe inhuur. De toename van deze externe inhuur wordt voor een groot deel verklaard door exogene factoren, zoals arbeidsmarktkrapte, schadeafhandeling Groningen, de afhandeling van de COVID-crisis en de afwikkeling van de problemen bij Toeslagen. Deze oorzaken deden zich voor in de jaren waarin de norm is overschreden (2020 12,2%, 2021 13,4% en 2022 14,2%). In de jaren daarvoor is de norm nauwelijks overschreden (2018 10,7%, 2019 10,3%). Voor de Roemer-norm geldt dat bij overschrijding een toelichting wordt gegeven (comply or explain); de verantwoordelijkheid hiervoor berust bij elk departement.

Binnen het Rijk lopen daarnaast diverse departementale en interdepartementale initiatieven, vanuit het perspectief van strategisch personeelsbeleid, op instroom en behoud van medewerkers met de intentie om de kennis binnen de Rijksdienst te behouden en te borgen, bijvoorbeeld door aantrekkelijk werkgeverschap via een marktconform pakket aan arbeidsvoorwaarden, Rijksbrede wervingscampagnes en een Rijksbreed studenten- en starterspakket en verschillende traineeships. Mogelijke verdergaande maatregelen worden aan een nieuw kabinet overgelaten. Het nemen van verdergaande maatregelen dient overigens altijd te worden gezien in relatie tot de maatschappelijke opgaven. De overschrijding van de Roemer-norm in de afgelopen jaren is vooral toe te schrijven aan arbeidsmarktkrapte, herstel toeslagen, schadeafhandeling Groningen en de afhandeling van de Covid-crisis. Dergelijke maatschappelijke opgaven zijn niet op voorhand te voorspellen; vandaar dat flexibiliteit in de organisatie van het Rijk met betrekking tot de inzet van externe inhuur noodzakelijk is en blijft.

Het ministerie van BZK sluit zich aan bij de genoemde maatregelen. Daarnaast kan worden verwacht - met betrekking tot de groei van het ministerie van BZK, zowel in aantal fte's als in takenpakket, en de steeds krappere arbeidsmarkt - dat de externe inhuur hoog zal blijven. Door het aantal niet te vervullen vacatures te verkleinen streeft het ministerie van BZK ernaar het inhuurpercentage niet verder te laten stijgen.

Vraag:

De realisatie van de Banenafpraak bij het Rijk stukt. Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat hier op korte termijn verbetering in plaats gaat vinden?

Antwoord:

De Banenafpraak komt voort uit het sociaal akkoord van 11 april 2013, waarin kabinet, werkgevers en werknemers afspraken om voor 2026 125.000 banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking (waarvan 25.000 banen bij de overheid en 100.000 in de marktsector). In de Kamerbrief van 7 oktober 2022 heeft het kabinet de voortgang van de realisatie van de Banenafpraak binnen het Rijk met uw Kamer gedeeld. Het klopt helaas dat de realisatie van banen onder de Wet Banenafpraak binnen de overheid nog achterblijft.

Ministeries zijn primair zelf verantwoordelijk voor het creëren van banen. Als coördinerend bewindspersoon monitort de staatssecretaris van BZK de realisatie en zorgt de staatssecretaris van BZK er ook voor dat Rijksbreed afspraken worden gemaakt over de realisatie van de Banenafpraak. In algemene zin is er binnen het Rijk veel commitment en bereidheid om de banen te realiseren voor de doelgroep van de Banenafpraak.

Zoals met uw Kamer gedeeld in de Kamerbrief van 7 oktober 2022 plegen we langs vier verschillende sporen inzet op de Banenafpraak: individuele plaatsingen, plaatsingen in teamverband en het realiseren van banen door middel van Social Return. Ondanks dat de laatstgenoemde banen niet meetellen voor het quotum van de overheid, zijn de potentie en impact hiervan groot.

Binnen de ministeries zijn kandidaten op allerlei functies aan het werk, eventueel met aangepaste takenpakketten. Medewerkers worden begeleid naar behoefte en waar dat gewenst is. Ook de aanpak van de Rijksbreed opererende organisatie Binnenwerk is succesvol gebleken. Binnenwerk richt zich op collectieve plaatsingen op het gebied van gebouwassistentie, catering of bos- en natuurbeheer bij Staatsbosbeheer.

Naast het realiseren van directe banen droegen rijksoverheidsorganisaties de afgelopen jaren ook bij aan duurzaam werk voor mensen van de doelgroep door als springplank te fungeren naar een carrièrestap binnen en buiten de rijksoverheid. In het laatste geval neemt het aantal gerealiseerde banen door de betreffende organisaties af, maar leveren zij in algemene zin wel een belangrijke bijdrage aan de Banenafpraak. Hetzelfde geldt voor banen gerealiseerd door middel van Social Return.

In sommige gevallen is de aard van het werk echter een extra drempel om reguliere banen goed aan te laten sluiten op de behoeften vanuit de doelgroep, waarbij met name moet worden gedacht aan de zogenoemde 'executieve functies' (bijvoorbeeld de Dienst Justitiële Inrichtingen). Maatwerk is mogelijk, maar om dit op grote schaal te bewerkstelligen, inclusief de benodigde specialistische begeleiding, is een uitdaging.

Om te zorgen dat de komende jaren versneld meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk komen bij de rijksdienst, is eind vorig jaar extra inzet van de sector Rijk op twee punten aangekondigd: centrale financieringsconstructie en meer inzet voor de realisatie van banen via inkoop (Social Return). Medio november informeert de staatssecretaris van BZK u nader over de verdere aanpak en realisatie van de Banenafpraak binnen het Rijk.

Vragen van het lid Nijboer en het lid Koekkoek:

Vraag van het lid Nijboer: Het kabinet heeft ambities voor de langere termijn voor woningbouw en betere bestaanszekerheid. Als gemeenten steeds meer taken toebedeeld krijgen, dan gaat dat niet zonder geld. Ik vraag de minister hoe hij denkt dat het tot een goed einde komt, dat gemeenten meerjarig kunnen kijken waar ze in moeten investeren.

Vraag van het lid Koekkoek: Ik wil de minister vragen of hij een mogelijkheid ziet om de opschalingskorting voor gemeenten te schrappen, en of er nu al onderzoek loopt naar welke Europese fondsen nog beschikbaar zijn?

Antwoord:

Tijdens het Overhedenoverleg op 6 september is met elkaar gesproken over de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Dit vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid en de ervaren urgentie om gezamenlijk voor de inwoners van Nederland aan de grote maatschappelijke opgaven te werken. Daarbij is ook gesproken over het belang van financiële middelen, die daarmee in evenwicht zijn. Vanuit het gezamenlijke belang dat opgaven niet stil komen te liggen, is een aantal concrete afspraken gemaakt.

Ter bespreking in het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFV) van november wordt de balans tussen ambities en financiële middelen opgemaakt. Het is aan een nieuw kabinet om hier een beslissing over te nemen. Ook worden de mogelijkheden in de regelgeving in kaart gebracht, om incidentele middelen en overschotten te kwalificeren als structureel dekkingsmiddel. De fondsbeheerders zullen hiertoe in goed overleg met gemeenten en toezichthouders voorstellen uitwerken. Dit kan gemeenten mogelijk op korte termijn helpen om waar nodig tijdelijk te overbruggen.

In de voorbereiding op een nieuw kabinet brengen Rijk en koepels daarnaast in gezamenlijkheid in kaart welke mogelijkheden er zijn in het realiseren van grote maatschappelijke opgaven, gegeven de beschikbare uitvoeringskracht. Hierbij wordt ook de actuele stand van de financiën in het gemeente- en provinciefonds in kaart gebracht.

Tot slot is de wens uitgesproken dat er jaarlijks een overleg komt in de setting van een Overhedenoverleg en erop te letten dat de decentrale overheden goed worden betrokken gedurende het formatieproces.

Vragen van het lid Dijk, Inge van (CDA)

Vraag:

Wij vinden de toename aan regels voor vrijwilligerswerk een ongewenste ontwikkeling. Veel

regels worden overigens ook lokaal bepaald. Daarom zouden we het landelijk verenigingsonderzoek graag eenmalig per gemeente willen laten uitvoeren, zodat ook gemeenten inzicht krijgen in waar ze kunnen bijdragen aan die verbondenheid.

Antwoord:

Ik onderschrijf met het lid van Dijk het belang van het verenigingsleven. Het verenigingsleven biedt mensen onderlinge binding en verbondenheid met de samenleving. Het draagt bij aan actief burgerschap. Er zijn verschillende regelingen en programma's waarmee het kabinet vrijwilligerswerk aantrekkelijker wil maken. Dit beleid wordt gecoördineerd door mijn collega van VWS. Ik zal mijn collega van VWS erop wijzen dat u hier aandacht voor heeft gevraagd.

Vraag:

Vorig jaar heeft de minister een onderzoek aangekondigd naar de mogelijkheden voor een lager ozb-tarief gaat gelden voor sportaccommodaties, dorpshuizen en andere sociaalbelangbehartigende instellingen. Wat is de stand van zaken op dat punt? Als een wettelijke regeling niet goed mogelijk is, is de minister dan bereid om hiertoe een modelverordening te ontwikkelen met de VNG?

Antwoord:

Uw Kamer heeft de brief van mijn voorganger aangaande de resultaten overleg gemeenten over mogelijke tariefverlagingen Onroerendezaakbelasting controversieel verklaard. In deze brief heeft mijn voorganger aangekondigd een extern onderzoek te laten doen om te bezien of en hoe de uitvoerings- en toepassingsvraagstukken van art. 220f lid 2 Gemeentewet het beste kunnen worden geadresseerd. Dit eindrapport is inmiddels gereed en ik ben bezig met het formuleren van een reactie. Het rapport en de reactie zal ik binnenkort aan uw Kamer doen toekomen.

Vraag:

De Raad van State wijst wederom op de beperkte aandacht voor de samenwerking tussen de rijksoverheid en medeoverheden. Deze vraagt om groot onderhoud. Ik weet dat er gesprekken lopen tussen decentrale overheden en het Rijk over de financiën. Kan er snel een besluit worden genomen over hoe het huidige in de Gemeentewet genoemde criterium van structureel en reëel evenwicht anders ingevuld of verbreed kan worden?

Antwoord:

Momenteel verkennen Rijk, decentrale overheden en financieel toezichthouders de mogelijkheden om gereserveerde middelen onder voorwaarden in te zetten als structureel dekkingsmiddel. Ook wordt voor de middellange termijn onderzocht of in het financieel toezicht andere begrippen, zoals wendbaarheid, een rol kunnen spelen naast het Structureel en Reëel Evenwicht. Adequaet en houdbaar begrotingsbeleid blijft het uitgangspunt. Daarom benadruk ik hierbij dat dit traject om zorgvuldigheid vraagt.

Vraag:

Tijdens de vorige begroting BZK hadden we een motie ingediend over het afschaffen van de opschalingskorting, deze is aangehouden omdat het kabinet hiermee bezig was. Graag de toezegging dat we deze ambitie terug gaan zien in de volgende voorjaarsnota.

Antwoord:

Tijdens het Overhedenoverleg op 6 september is met elkaar gesproken over de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Dit vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid en de ervaren urgentie om gezamenlijk voor de inwoners van Nederland aan de grote maatschappelijke opgaven te werken. Daarbij is ook gesproken over het belang van financiële middelen, die daarmee in evenwicht zijn. Er is vastgesteld dat de opschalingskorting zwaar weegt en een belangrijk gespreksonderwerp blijft.

Ter bespreking in het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFV) van november wordt op een rij gezet welke plussen en minnen er zijn in de financiën van de medeoverheden met inbegrip van de opschalingskorting. Het is aan een nieuw kabinet om ten aanzien van de opschalingskorting besluiten te nemen. Mocht er nog geen nieuw kabinet zijn in april 2024, dan ligt de opschalingskorting op tafel bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota. Zulks ook in het licht van de overheidsfinanciën op dat moment.

Vragen van het lid Graaf, S. van der (CU)

Vraag:

Voor de CU-fractie is het cruciaal dat er vaart wordt gemaakt met de evaluatie van de pilot over de loketfunctie, zodat dit bij een volgende kabinetsvorming op tafel komt te liggen. Delen de bewindslieden de urgentie? En welke actie verbinden ze daaraan?

Antwoord:

Het kabinet onderkent de urgentie. Zoals toegezegd aan de Kamer komt de staatssecretaris eind 2023 met een richtinggevend advies over de inrichting van overheidsbrede loketten. Dit advies wordt gebaseerd op ervaringen vanuit diverse bestaande loketinitiatieven in het land, uitgevoerd onderzoek en de door u genoemde pilots, de overheidsbrede loketten die in de praktijk zijn ingericht in Amsterdam, Utrecht en Enschede.

Vraag:

Is de minister bereid om opnieuw naar de grondrechtencatalogus te kijken en in het bijzonder of het verbod op slavernij en dwangarbeid, maar bijvoorbeeld ook het recht op leven een plek zouden kunnen krijgen in onze Grondwet?

Antwoord:

Een uitbreiding van de catalogus van grondrechten in de Grondwet is niet aan de orde voor het kabinet. Voor zowel het verbod op slavernij en dwangarbeid als het recht op leven geldt dat deze rechten worden beschermd in het EVRM en andere internationale regelingen. Als zodanig kunnen zij door burgers voor de Nederlandse rechter worden ingeroepen. Specifiek met betrekking tot het verbod op slavernij en dwangarbeid wijs ik er daarnaast op dat het – zij het in andere bewoordingen – reeds besloten ligt in artikel 19 Grondwet, waarin het recht op vrije keuze van arbeid wordt erkend. Voor een nadere beschouwing van een recht op leven in de Grondwet kunt u terecht bij een verkennend onderzoek dat in 2009 in opdracht door het ministerie van BZK werd uitgevoerd. In dit onderzoek worden verschillende voor- en nadelen van een recht op leven in de Grondwet op een rijtje gezet, onder andere in samenhang met het vraagstuk van constitutionele toetsing. Dat heeft toen geen aanleiding gegeven voor verdere actie.

Vragen van het lid Van der Graaf en het lid Van Baarle:

Het lid Van der Graaf: We zien dat de middelen die met de motie van de heer Jetten in 2019 ter beschikking waren gesteld, volgend jaar aflopen en we weten dat de politieke partijen in een weerbare democratische rechtsstaat een belangrijke rol vervullen. Ik wil vragen of de minister het met ons eens is dat er een oplossing moet komen, nu er ook bij landelijke politieke partijen op het financiële vlak zorgen zijn over de toekomst.

Het lid van Baarle: Het is van groot belang dat politieke partijen die een vertegenwoordigende en controlerende rol hebben in ons democratisch bestel, sterk genoeg zijn om deze te vervullen. Daar hebben ze ondersteuning voor nodig. Ook de fractie van DENK doet een appèl op deze minister om de Jettengelden te continueren.

Antwoord:

Ik ben het van harte eens met mevrouw van der Graaf en de heer van Baarle dat politieke partijen een belangrijke rol spelen in onze parlementaire democratie. Daarom is het ook goed dat de kamer in 2019 de motie-Jetten heeft aangenomen. Hierin wordt het budget voor politieke partijen verhoogd met € 9 mln. per jaar tot en met 2024 en vanaf dan structureel met € 5 mln. Het is dus de Kamer zelf die gekozen heeft voor deze tijdelijke ophoging van de financiering. Op de consultatie van de Wet op de politieke partijen heeft een grote groep besturen van politieke partijen benadrukt dat dit knelt. Maar er is op dit moment in de begroting geen ruimte om deze € 4 mln. structureel te dekken. Dus hoewel ik de vraag van mevrouw van der Graaf en de heer van Baarle goed snap, zie ik op dit moment helaas geen mogelijkheden binnen mijn begroting.

Vragen van het lid Bisschop, R. (SGP)

Vraag:

Met regelmaat worden commissies ingesteld die een bepaald thema, misverstand of calamiteit moet onderzoeken. Die commissies worden ingesteld door de minister die het aangaat. Het lijkt er echter op dat die instellingsbesluiten van die commissies erg kunnen variëren. Kan de staatssecretaris van BZK aangeven of er een bepaald kader is waaraan de instellingsbesluiten worden getoetst, en zo ja, waarop dat kader is gebaseerd?

Antwoord:

Onderzoekscommissies kunnen worden gecategoriseerd onder externe commissies. Daarvoor bestaat de Leidraad externe commissies, die handvatten geeft over de inhoud van instellingsbesluiten, bijvoorbeeld over de mate van onafhankelijkheid en de bevoegdheden. De Leidraad volgt op veel punten de Kaderwet adviescolleges, die bedoeld is voor adviescolleges die adviseren over beleid. Dat de instellingsbesluiten gevarieerd zijn, komt niettemin vanwege de grote verscheidenheid van onderzoeksvragen die afzonderlijke commissies krijgen. Daarvoor biedt de Leidraad ruimte. Wel wordt de Leidraad momenteel door BZK geactualiseerd, in het licht van de brede evaluatie van de verschillende kaders voor de zogenoemde organisaties op afstand – waaronder ook de rijksinspecties vallen – ten behoeve van verdere integratie en harmonisatie van deze kaders in de toekomst.

De doelen van de opvolging van de evaluatie zijn een eensluidend, samenhangend en volledig stelsel van kaders voor organisatievormen, een herkenbaar eenduidig en geharmoniseerd stelsel en een goede balans van verscheidene publieke waarden (Kamerstuk 31490, nr. 323).

De Leidraad zal het gemakkelijker maken om te weten wanneer, waarom en hoe een commissie is op te richten en hoe om te gaan met de commissieleden en het secretariaat. Van de gelegenheid wordt gebruikgemaakt om de Leidraad aan te vullen met een regeling over de werkwijze van onderzoekscommissies, in lijn met de Kamerbrief van 1 oktober 2021 (Kamerstuk 31934, nr. 306) over een standaard voor onderzoek naar overheidshandelen. Tevens zijn suggesties van de Algemene Rekenkamer over diversiteit verwerkt, in aansluiting op een evaluatieonderzoek van de resultaten van de Kaderwet adviescolleges op dit onderwerp.

Vraag:

Kan de staatssecretaris van BZK aangeven hoe alle nazaten zich betrokken kunnen blijven voelen bij de herdenking van het slavernijverleden? De staatssecretaris van BZK schuift deze vraag nu min of meer door naar het verantwoordelijke herdenkingscomité, maar kan de staatssecretaris ingaan op de uitgangspunten die hierin worden gehanteerd?

Antwoord:

De staatssecretaris van BZK is het met de heer Bisschop eens dat het niet de bedoeling is dat bepaalde groepen nazaten zich buitengesloten voelen bij de herdenking. Het uitgangspunt is namelijk juist dat verschillende perspectieven in het koninkrijksbrede Comité worden gewaarborgd. Deze uitgangspunten worden samen met de gemeenschap verder vormgegeven en getoetst door middel van meerdere dialoogsessies. Begin oktober sprak de staatssecretaris van BZK daarover ook met nazaten over tijdens de Caribische Catshuissessie in Sint Maarten en vanaf 26 oktober 2023 starten de dialoogsessies in het Europees deel van het Koninkrijk. De speciaal gezant slavernijverleden voert hierover het gesprek met nazaten in Suriname. Na deze koninkrijksbrede dialoog wordt uw Kamer begin volgend jaar geïnformeerd over de uitkomsten.

Vraag:

Mijn concrete vraag aan de minister is, is de minister bereid om alles in het werk te stellen om tot een zo eerlijk en duidelijk mogelijke analyse voor een toekomstperspectief t.a.v. het gemeente- en provinciefonds te komen en deze analyse klaar te hebben als het nieuwe kabinet van start gaat?

Antwoord:

Tijdens het Overhedenoverleg op 6 september is met elkaar gesproken over de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Dit vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid en de ervaren urgentie om gezamenlijk voor de inwoners van Nederland aan de grote maatschappelijke opgaven te werken. Daarbij is ook gesproken over het belang van financiële middelen, die daarmee in evenwicht zijn.

Daarbij is afgesproken dat in de voorbereiding op een nieuw kabinet Rijk en koepels in gezamenlijkheid in kaart brengen welke mogelijkheden er zijn in het realiseren van grote maatschappelijke opgaven, gegeven de beschikbare uitvoeringskracht. Daarnaast worden de plussen en de minnen in het gemeente- en provinciefonds en de actuele stand van de financiën in kaart gebracht. Betrokkenen kunnen varianten uitwerken om de financieringssystematiek aan te passen.

Vraag:

Het adviesrapport Elke regio telt! geeft aan dat er een doorbraak nodig is om te zorgen dat gemeenten budgetten kunnen bundelen. Om de uitdagingen aan te kunnen, hebben gemeenten

meer bestedingsvrijheid nodig. Die vrijheid moet volgens het rapport breder gelden dan alleen het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Welke stappen wil de minister zetten om te zorgen dat de gewenste doorbraak er gaat komen?

Antwoord:

In de kabinetsreactie op het advies Elke regio telt, verwijzen we onder andere naar het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid als voorbeeld van waaruit we als kabinet werken aan het versterken van de leefbaarheid en brede welvaart in specifieke gebieden met een meer integrale lange-termijnagenda.

Het kabinet ziet dit als een mooi voorbeeld om in de regio's waar dat nodig is, te kijken hoe een meer structurele samenwerking tussen Rijk en regio vorm kan krijgen voor de ontwikkeling van brede welvaart voor de lange termijn.

Met het Volkshuisvestingsfonds als stap één en de Regeling Kansrijke wijk met middelen van OCW, VWS en SZW als stap twee, hebben we een aantal stappen de goede kant op gezet op het gebied van integrale financiering. Bij het vervolg op het rapport Elke regio telt kan ook gekeken worden naar bundeling van geldstromen. Dit wordt opgepakt in het kader van Elke regio telt. Ook in andere gesprekken met gemeenten en provincies is er aandacht voor bundeling van geldstromen.

Vraag:

Hoe de reageert de minister op de dagelijkse blokkade van de A12 of het einde daarvan gedurende een maand, in strijd met het verbod daarop van de burgemeester en dat de continuïteit van het politiewerk onder druk kwam te staan? Is de minister ook van mening dat na zulke langdurige en intensieve acties niet kan worden volstaan met empathische woorden richting de burgemeester, maar dat we er met het oog op het functioneren van onze publieke taken niet aan ontkomen om de wetgeving op dit punt gewoon goed tegen het licht te houden?

Antwoord:

De aanpak van demonstraties, ook de demonstraties van XR op de A12, is een zaak van de lokale driehoek. Ik heb veel begrip voor de uitdaging waar zij voor staan: het waarborgen van het recht op demonstratie én de zorg voor handhaving van de openbare orde. Het is uiteraard van belang dat aanwijzingen van de politie aan demonstranten worden opgevolgd. Samen met mijn collega, de minister van J&V, volg ik de ontwikkelingen daarom op de voet. Waar dat wordt gevraagd, treden we met de gemeentelijke autoriteiten in gesprek om van gedachten te wisselen over de knelpunten. Die gedachtewisseling heeft onlangs, vlak voor het zomerreces, geresulteerd in een brief aan de Kamer. In deze brief concludeert mijn voorganger dat er ook met alle recente ontwikkelingen op dit moment geen dringende aanleiding bestaat om het wettelijke kader te herzien. Ook na deze brief zal het denken over dit kader echter niet stil blijven staan en blijven we samen met de lokale driehoek hierover in gesprek. De primaire verantwoordelijkheid ligt als gezegd echter bij de gemeente, het Openbaar Ministerie en de politie.

Vraag:

De minister heeft voor demonstraties die uitliepen op de verheerlijking van geweld samen met de gemeenten, het OM en de NCTV een handelingsperspectief opgesteld voor de lokale driehoek binnen de huidige wettelijke kaders. Kan de minister reflecteren op dat wettelijke kader? En wil de minister verkennen of er meer ruimte zou moeten zijn om manifestaties te verbieden of te beëindigen als er een gegrond vermoeden bestaat dat op grote schaal sprake is van strafbare feiten of het aanzetten tot geweld?

Antwoord:

Onlangs nog is mijn voorganger vlak voor het zomerreces uitgebreid ingegaan op de beperkingscriteria in de Grondwet en de Wet openbare manifestaties (Wom). Uit gesprekken met vertegenwoordigers van gemeenten komt naar voren dat zij goed uit de voeten kunnen met het instrumentarium van de Wom. Op grond van dit instrumentarium kan de burgemeester bijvoorbeeld beperkingen aanbrengen aan een demonstratie, zoals het aanwijzen van een andere locatie, als er binnen de driehoek gevreesd wordt voor ernstige wanordelijkheden en strafbare feiten. In het uiterste geval kan de burgemeester bij een dergelijke vrees zelfs een demonstratie vooraf verbieden, zolang hij daarmee maar niet in de inhoud van een boodschap treedt. Verder is het zo dat het OM kan optreden als er individuele strafbare feiten worden gepleegd of wanneer er wordt aangezet tot geweld. Als dit op grote schaal gebeurt, kan de burgemeester hierin een grond zien om een demonstratie helemaal te beëindigen.

Vraag:

In het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zijn de gronden om demonstraties te verbieden of te beperken veel ruimer. Daarin staan, naast wanordelijkheden, ook gronden als

strafbare feiten, strijd met de goede zeden en het schenden van rechten van anderen. Mijn vraag aan de minister is of hij wil verkennen welke minder restrictieve opties dan de huidige wet nuttig zouden kunnen zijn ten behoeve van de openbare orde en welke keuzes in andere Europese landen gemaakt zijn of worden.

Antwoord:

In de Grondwet zijn de gronden waarop een demonstratie beperkt kan worden opgenomen. Die gronden zijn inderdaad minder ruim dan die van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Met goede reden: anders dan het EVRM is de Grondwet het primaire constitutionele document waarin de rechten en vrijheden van inwoners van Nederland worden beschermd. In de gesprekken die ik voer met burgemeesters komt bovendien naar voren dat burgemeesters met de beperkingsgronden in de Grondwet en de Wet openbare manifestaties goed uit de voeten kunnen. Onlangs nog is mijn voorganger vlak voor het zomerreces uitgebreid ingegaan op de beperkingscriteria in de Grondwet en de Wet openbare manifestaties. Ook bezien we telkens in overleg of de driehoek nog overweg kan met het wettelijk kader gelet op de nieuwe typen manifestaties.

Vraag:

Wordt er gekeken hoe de organisaties achter de website Parlement.com het beste kunnen samenwerken en wordt onderzocht hoe het bereik van deze website vergroot kan worden, ook binnen het onderwijs?

Antwoord:

In de onderbouwing van hun verzoek over de externe financiering van de website www.parlement.com laat het *Montesquieu Instituut* zien dat zorgvuldig is en wordt gekeken naar een goede samenwerking van de bij het instituut betrokken organisaties. Dat heeft er ook in geresulteerd dat de aanvankelijk geraamde kosten nog naar beneden konden worden vastgesteld. Het bereik van de website is gelukkig al groot, en ik vertrouw erop dat ook in de toekomst zal worden gezien hoe het bereik nog verder kan worden vergroot.

Vragen van het lid Baarle, S. van (DENK)

Vraag:

Er is een motie van DENK aangenomen die aan de staatssecretaris vraagt om ook in Nederland wetten op te stellen om discriminatie door risicomodellen en algoritme te voorkomen. Graag een reactie van de staatssecretaris waarom dit nog niet het geval is en we blijven wachten op regels vanuit Europa.

Antwoord:

Laat ik vooropstellen dat discriminatie volgens de Grondwet verboden is en privacywetgeving al van toepassing is bij de inzet van algoritmen. De AI-verordening stelt technische eisen die het beginsel van non-discriminatie verder waarborgen. Ik zie het niet als zinvol dit in een ander nationaal wetgevingstraject hiernaast ook nog te regelen. Dit heeft de staatssecretaris van BZK eerder in debatten en in brieven aan uw Kamer ook al gemeld. Voor de uitvoering van uw motie hebben we ervoor gezorgd dat in de AI-verordening expliciete bepalingen zijn opgenomen om discriminatie door AI-systemen te voorkomen. Het kabinet is nu al bezig om overheden en bedrijven voor te bereiden op de verplichtingen die uit de verordening zullen komen.

Vraag:

Hoe gaat de minister deze coördinerende rol betreft discriminatievoorziening uitvoeren als nieuwe minister op deze post? Wat zijn zijn plannen en hoe ziet hij deze coördinerende rol?

Antwoord:

De bestrijding van discriminatie - zodat minder Nederlanders dat ervaren - is een belangrijke taak van het kabinet, andere overheidsorganisaties en de samenleving als geheel. Als minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ben ik coördinerend bewindspersoon voor de aanpak van discriminatie vanuit de verantwoordelijkheid voor de Grondwet. De coördinerende rol houdt onder meer in dat de minister van BZK eerstverantwoordelijk is voor de gelijke behandelingswetgeving, zoals artikel 1 van de Grondwet en de Algemene wet gelijke behandeling, de aanpak van institutioneel racisme en de instelling van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR). Daarnaast coördineert de minister van BZK de samenwerking tussen de betrokken vakdepartementen, zoals J&V, OCW, SZW en VWS.

De coördinerende rol komt ook tot uitdrukking als het gaat om het stelsel van antidiscriminatievoorzieningen, de ADV's. Uw Kamer ontvangt op korte termijn een brief met nadere informatie over de versterking van het ADV stelsel. Er wordt toegewerkt naar een stevige centrale organisatie, die voor burgers goed zichtbaar en vindbaar is. De verdere uitwerking zal in samenwerking met alle spelers in het werkveld worden vormgegeven.

Vraag:

Moet ervaren discriminatie niet jaarlijks gemonitord gaan worden, om te onderzoeken hoeveel procent van de Nederlandse bevolking ervaart?

Antwoord:

Het SCP doet dit onderzoek eens in de twee jaar. Dat is al een behoorlijk hoge frequentie, aangezien dergelijk onderzoek zeer tijdrovend is. Andere onderzoeken, zoals de monitor naar het gemeentelijke antidiscriminatiebeleid, worden eens in de vijf jaar uitgevoerd. Tot slot wordt er jaarlijks een rapport opgeleverd met cijfers van discriminatiemeldingen bij de politie en gemeenten.

Vraag:

Ondanks al het discriminatiebeleid lijken de cijfers van ervaren discriminatie hetzelfde te blijven. Wat zegt dit?

Antwoord:

De onderzoeken naar discriminatie en cijfers van ervaren discriminatie vergen zorgvuldige interpretatie. De ervaring leert dat meer aandacht voor discriminatie en de bestrijding ervan meer bewustwording genereert en daarmee het aantal meldingen doet toenemen, evenals het aantal gevallen waarin discriminatie is ervaren. Tegelijkertijd weten we ook dat de meldingsbereidheid laag is. Daar gaan we in het komende jaar aandacht voor vragen, want het is goed als meer mensen de meldingsinstanties weten te vinden. De cijfers zijn van belang, maar zijn dus op meerdere manieren te interpreteren. De jaarlijkse rapportage van alle meldcijfers en ook het onderzoek naar ervaren discriminatie geven ook altijd een uitgebreide toelichting op wat deze cijfers wel en niet zeggen. Er kan in ieder geval niet een op een de conclusie uit worden getrokken dat de aanpak van discriminatie niet effectief is, maar dat laat onverlet dat ieder geval van discriminatie en racisme er vanzelfsprekend één te veel is.

Vraag:

Wat is de laatste stand van zaken van de doorlichting van het gehele overheidsbeleid op antidiscriminatie?

Antwoord:

De Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme heeft de opdracht gekregen om deze beleidsdoorlichting uit te voeren. De Staatscommissie is nu ongeveer een jaar aan de slag met deze omvangrijke opdracht en zal uw Kamer, via mij, dit najaar informeren over de voortgang.

Vraag:

Is de regering bereid om een verbod op het verscheuren of verbranden van korans en alle andere heilige religieuze boeken wettelijk in te voeren?

Antwoord:

Vooropgesteld: het verscheuren of verbranden van Korans is een verwerpelijke, provocerende en aanstootgevende actie. Het kabinet is niet voornemens om een wettelijk verbod op zulke acties in te voeren.

Wel volgt het kabinet de onderzoeken de uitkomsten van onderzoeken van in Zweden en Denemarken om koranschendingen te voorkomen.

Vraag:

Waarom hebben we wel een Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding maar geen Nationaal Coördinator Moslimhaatbestrijding? Kan de minister reageren op een Nationaal Coördinator tegen moslimhaat?

Antwoord:

Ik wil benadrukken dat de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme er voor alle non- discriminatiegronden is, óók voor de bestrijding van antisemitisme, moslimdiscriminatie en moslimhaat. De bestrijding van moslimdiscriminatie was een van de onderwerpen van de deelsessies op het recente congres van de Nationaal Coördinator. Het kabinet heeft bij de

aanpak van discriminatie en racisme bewust gekozen voor één coördinator voor alle non-discriminatiegronden om verbinding te leggen tussen de verschillen de actoren en daarmee de aanpak van discriminatie en racisme te versterken. Op uitdrukkelijk verzoek van uw Kamer is er daarnaast een Nationaal Coördinator Antisemitisme Bestrijding.

Vraag:

Waarom is er geen budget voor het beveiligen van islamitische instellingen?

Antwoord:

Het is belangrijk om alle vormen van discriminatie op alle gronden te bestrijden en alle vormen van haat tegen te gaan. Het aanzetten tot haat is strafbaar. Voor wat betreft de vraag naar beveiliging: religieuze organisaties zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van hun religieuze gebouwen. Gemeenten kunnen wel (aanvullende) maatregelen nemen om de veiligheid en de weerbaarheid van religieuze gebouwen te vergroten. Sinds 2014 is dit het geval geweest bij joodse instellingen vanwege de dreiging en risico op die specifieke instellingen. De dreiging die uitgaat richting islamitische instellingen geeft op dit moment echter geen aanleiding om extra beveiligingsmaatregelen te treffen. De ontwikkelingen worden wel nauwlettend in de gaten gehouden en indien de dreiging en risico daartoe aanleiding geven, kunnen er bij islamitische instellingen beveiligingsmaatregelen worden getroffen door het lokaal bevoegd gezag. Meerdere gemeenten zijn samen met de religieuze instellingen actief om de weerbaarheid en veiligheid van gebedshuizen en andere religieuze instellingen en hun bezoekers te verbeteren. De in 2017 ontwikkelde handreiking 'Veilige Moskee' biedt handvatten om vanuit preventief oogpunt te kijken naar de (fysieke) veiligheid binnen religieuze instellingen. In 2018 is ook het handboek 'Veiligheid Religieuze Instellingen' uitgebracht. Dit handboek geeft richtlijnen over hoe te handelen wanneer een religieuze organisatie een dreiging observeert en welke veiligheidsmaatregelen er genomen kunnen worden om de veiligheid te vergroten.

Vraag:

Hoe staat het met en wanneer komt de evaluatie van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme?

Antwoord:

Het kabinet is in 2022 onder leiding van de Nationaal Coördinator tot een Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme gekomen. Dit programma wordt jaarlijks bijgesteld en geactualiseerd met een stand van zaken ten aanzien van de lopende acties en nieuwe versterkingen. Uw Kamer zal in december 2023 het nieuwe Nationaal Programma ontvangen. De Nationaal Coördinator is ingesteld voor een periode van drie jaar, tot 15 oktober 2024. Voor afloop van deze drie jaar zal door de minister van BZK een besluit worden genomen over verlenging van de instelling van de Nationaal Coördinator. Aan dit besluit zal een evaluatie voorafgaan, die in 2024 zal plaatsvinden.

Vraag:

Is het een idee om *mystery guests* in te zetten bij banken, zoals ook bepleit voor de stagemarkt en op de woningmarkt?

Antwoord:

Het is aan het ministerie van Financiën om te bepalen hoe zij onderzoek doen naar de bankensector en of het zinvol is om daarbij ook *mystery guests* in te zetten, zoals dat ook gebeurt in de sectoren die in de vraag worden genoemd.

Vraag:

Zou de minister, die coördinerend is op het thema discriminatiebestrijding, een reactie op kunnen geven op het instellen van een onderzoek naar de discriminerende effecten van de uitvoering van de Wwft door banken, zoals de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme ook heeft voorgedragen?

Antwoord:

Ik ken de berichtgeving hierover. Het ministerie van Financiën zal onderzoek laten uitvoeren naar de ervaringen van burgers met (structurele) achterstelling op basis van discriminatoire gronden bij onder andere de wijze waarop banken en betaalinstanties witwassen, terrorismefinanciering, fraude en sanctienaleving detecteren, om vast te stellen of de wetgeving, de uitvoering ervan of het toezicht erop aan mogelijke discriminatie ten grondslag liggen. Daar ben ik blij mee, want het is belangrijk om dit goed uit te zoeken.

Mijn rol als coördinerend minister houdt overigens niet in dat ik de beleidsverantwoordelijkheid, zoals de uitvoering van de Wwft, van de andere departementen overneem. Wel bepalen we interdepartementaal onder coördinatie van de NCDR in het Nationaal programma tegen discriminatie en racisme de prioriteiten in de aanpak van discriminatie met elkaar. Dat programma zal in december aan de Kamers worden gestuurd.

Vraag:

Wat is de stand van zaken van de afdoening van meer dan vijftien moties van DENK die als afdoeningsmoment najaar 23 hebben op het thema discriminatiebestrijding?

Antwoord:

Van een deel van de moties is de bedoeling dat zij in het nationaal programma tegen discriminatie en racisme 2023 worden meegenomen. De publicatie van dat programma is iets vertraagd en nu gepland voor begin december. Over de voortgang en afdoening van de overige moties wordt uw Kamer eind van het jaar separaat geïnformeerd.

Vraag:

Een aantal weken geleden werd bekendgemaakt dat het ministerie van Sociale Zaken illegaal een onderzoek heeft gedaan naar Nederlandse moslims. Er zou onrechtmatig informatie over hen zijn verzameld. Veel van die activiteiten bij het ministerie van Sociale Zaken zijn ontplooid door de Taskforce problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering. Wat viel mij op toen ik keek naar de ministeries die onderdeel zijn van deze taskforce? Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken zit in die taskforce. Heeft het ministerie van BZK ook van het ministerie van SZW informatie of persoonsgegevens van Nederlandse moslims ontvangen? Zo ja, wat is er met die informatie gebeurd? Wordt dit nog steeds bewaard?

Antwoord:

Het klopt dat BZK lid was van de Taskforce Problematisch Gedrag. BZK-beleid was geen lid van het Duiding en Advies Team (DAT) en was daarom, in tegenstelling tot SZW, niet betrokken bij de behandeling van casuïstiek over personen. De AIVD was agendalid van het DAT en werkte hierbij binnen de wettelijke kaders van de WIV.

Vragen van het lid Van Baarle (DENK) en het lid Koekkoek (Volt)

Het lid Van Baarle: kan de minister reageren op het wettelijk vastleggen van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme?

Het lid Koekkoek: kan de minister reflecteren op het wettelijk vastleggen van de positie van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme?

Antwoord:

De leden Van Baarle en Koekkoek vroegen of de nationale coördinatoren zoals we die nu kennen, bij wet moeten worden ingesteld, zoals dat ook bij de Deltacommissaris is gedaan. In antwoord daarop wijs ik op de toelichting bij het Instellingsbesluit, waarin staat dat bij continuering het voornemen is om de Nationaal Coördinator bij wet in te stellen. Daarbij merk ik wel op dat de instelling bij wet van een regeringscommissaris juist de uitzondering is. Het geven van taken aan een ambtenaar, zonder dat hem daarbij tevens openbaar gezag wordt gegeven, behoeft geen wettelijke regeling. Het bij wet instellen maakt ook dat het veelal te lang zal duren voor de regeringscommissaris aan de slag kan, terwijl het vaak wel gaat op een speciale opdracht die urgent is. BZK is bezig met een onderzoek of er voor regeringscommissarissen, zoals de genoemde nationaal coördinatoren, een kader kan worden vastgesteld, zodat hun positie wat eenduidiger is, in relatie tot de ministers en andere ambtelijke functionarissen.

Vragen van het lid Koekkoek, M. (Volt)

Vraag:

Nog lang niet alle algoritmen worden door overheden in het register opgenomen. Het is een wettelijke plicht. Hoe gaat het met de uitvoering van de motie? En met de invoering van zo'n wettelijk algoritmeregister? Wat is het tijdspad om dit alsnog wettelijk vast te kunnen leggen?

Antwoord:

We zijn begonnen om de wettelijke verplichting vorm te geven, maar willen dit in samenhang

bezien met de AI-verordening.

In december 2022 is gestart met het register zoals u die online kunt vinden en waarin nu 185 algoritmes staan van 40 overheidsorganisaties. Het afgelopen jaar is het register doorontwikkeld. Daarbij is specifiek gekeken naar welke algoritmes er in het register moeten en met welke informatie over die algoritmes. Dit proces rondt de staatssecretaris van BZK dit jaar af.

Deze keuzes vormen de basis van de wettelijke verplichting, maar worden ook als basis gebruikt voor de vulling van het algoritmeregister op dit moment. De staatssecretaris van BZK vindt het van groot belang dat dit snel gebeurt, maar een wet zal, zoals gebruikelijk is in het wetgevingsproces, verschillende stappen moeten doorlopen, zoals een uitvoeringstoets en advies van de Raad van State. De staatssecretaris van BZK gaat spoedig aan de slag met het uitwerken van het wetsvoorstel. Vanwege de samenloop met de komende AI-verordening zal dit waarschijnlijk eind 2025 tot indiening bij uw Kamer kunnen leiden.

Vraag:

Wanneer gaat de minister de aangenomen motie over een verplicht lobbyregister tot op de letter uitvoeren? Welk budget wordt gereserveerd voor het uitvoeren van deze motie en de andere aanbevelingen van GRECO?

Antwoord:

Naar aanleiding van de kabinetsreactie op het onderzoeksrapport van professor Braun waarover uw Kamer op 3 mei is geïnformeerd (Kamerstukken II 2022/23, 36101, nr. 16), zijn een aantal maatregelen genomen. De openbare agenda's worden beter bijgehouden. Dat geldt ook voor de lobbyparagrafen bij wet- en regelgeving. Daarmee komt er meer transparantie over contacten met derden. Ook komt er meer verantwoording over het gebruik van hun inbreng. Hiermee wordt voldaan aan de achterliggende gedachte van een lobbyregister. Deze aanpassingen evalueer ik in de loop van 2024. Hierover heb ik uw Kamer op 7 juli geïnformeerd (Kamerstukken II 2022/23, 28844, nr.269). Deze evaluatie brengt eenmalig extra kosten met zich mee. Dat is anders als er wordt besloten tot invoeren van een lobbyregister. Een dergelijk systeem brengt structureel hogere kosten met zich mee als ook administratieve lasten. Ondertussen kijk ik al welke onderdelen van lobbyregisters effectief en uitvoerbaar zijn in andere landen (zoals Ierland) en bij de EU. Dit is ook gemeld in de recente kabinetsreactie op het EU-Rechtsstaatrappport (<https://open.overheid.nl/documenten/#000ae-6087-4486-9b99-#000#000/file>).

GRECO adviseerde voor bewindspersonen zeer uiteenlopende maatregelen voor die het kabinet begrijpelijkerwijs met wisselende snelheden aan het uitwerken is, passend in de Nederlandse bestuurlijke verhoudingen. De ene maatregel is eenvoudiger in te voeren dan de andere. Zo is de inmiddels in de Ministerraad vastgestelde gedragscode voor bewindspersonen een neerslag van onderlinge afspraken binnen het kabinet terwijl de regels voor gewezen bewindspersonen een wetstraject vergen met de nodige afwegingen en afstemming. Dat wetsvoorstel ligt inmiddels voor advies bij de Raad van State. Hoewel er nog stappen moeten worden gezet, is er wel degelijk voortgang geboekt in het bevorderen van het integriteitsbeleid. Voor de GRECO aanbevelingen is er niet één specifiek budget. De kosten hiervoor worden verdeeld over verschillende begrotingshoofdstukken van BZK. De GRECO-rapportage is een periodieke tussenstand. Nederland dient op 30 juni 2024 weer aan GRECO te rapporteren over de voortgang van de implementatie van de openstaande aanbevelingen. Nadat GRECO de voortgangsinformatie heeft beoordeeld, zal ik uw Kamer hierover informeren.

Vraag:

Kan de minister reflecteren op hoe burgerberaden in het algemeen een plek zouden kunnen krijgen in het democratisch bestel van Nederland en of er budget is om burgerberaden te organiseren. Is de minister het met ons eens dat het van belang is om verschillende opties in kaart te brengen voor hoe we de inspraak van burgers vooraf kunnen institutionaliseren?

Antwoord:

In lijn met de aanpak burgerparticipatie en burgerfora die aan de Tweede Kamer is gestuurd wil het kabinet leren van één of twee nationale burgerfora alvorens het beleid daarop door te ontwikkelen. Het kabinet bekijkt per thema en vraagstuk hoe een burgerforum de democratie kan versterken. Vóór de zomer heeft het kabinet het nationaal burgerforum klimaat- en energiebeleid ingesteld. Dit is het eerste nationale burgerforum sinds 2006. Het is belangrijk dat we van het burgerforum leren om eventuele toekomstige nationale burgerfora te verbeteren. Zo krijgen we inzicht in hoe burgerfora de democratie kunnen vernieuwen en versterken. Als ik uw vraag zo mag

interpreteren dat we de opties voor institutionalisering van het burgerforum op moeten nemen in het evaluatiekader van het nationaal burgerforum klimaat waarvan de uitkomsten ook met uw Kamer worden gedeeld, ben ik daar graag toe bereid.

Vraag:

Kan de minister reflecteren op het tegengaan van discriminatie door de overheid door eenzijdig overheidshandelen onder de algemene wet gelijke behandeling te scharen?

Antwoord:

De Algemene wet gelijke behandeling biedt op dit moment al bescherming tegen discriminatie op grond van 'ras' voor zover sprake is van onderscheid bij de sociale bescherming, daaronder begrepen sociale zekerheid, en sociale voordelen. De parlementaire onderzoekscommissie effectiviteit antidiscriminatie wetgeving heeft gesignaleerd dat het overweging verdient de Algemene wet gelijke behandeling op het bredere terrein van eenzijdig overheidshandelen van toepassing te verklaren. Ook de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR), de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme en het College voor de Rechten van de Mens hebben ervoor gepleit om overheidshandelen onder de reikwijdte van de gelijke behandelingswetgeving te brengen. De drie instanties merken terecht op dat uitbreiding van het toepassingsbereik ook juridische vraagstukken oproept, zoals de afbakening van het begrip 'eenzijdig overheidshandelen' en het beoordelingskader in de wet voor door de overheid gemaakte belangenafwegingen. Naar aanleiding van de oproepen van de POC en de NCDR, Staatscommissie en het College heb ik in de kabinetsreactie op het onderzoek van de Eerste Kamer reeds aangekondigd dat ik een onderzoek doe naar de reikwijdte en eventuele aanpassing van de Algemene wet gelijke behandeling. De kamer wordt binnenkort nader geïnformeerd over dit voornemen om een onderzoek te doen naar dit voorstel en naar enkele andere discussies die momenteel lopen over de uitbreiding van de reikwijdte van de Awgb. Omdat dit een groot onderzoek is naar fundamentele vraagstukken, voorzie ik oplevering in het najaar van 2024.

Vraag:

Hoe stimuleert de minister momenteel het gesprek tussen de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme en de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding beleid stimuleert en welke mogelijkheden de minister ziet om ook het gesprek in de samenleving breder aan te gaan.

Antwoord:

De Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) en de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) hebben aanvullende taken en uit die hoofde ook contact met elkaar. De NCDR heeft als expliciete taak om de dialoog met de samenleving aan te gaan. Onder meer door een jaarlijks nationaal congres. De 1e was op 28 september jongstleden. Daarnaast organiseert de NCDR regelmatig townhallsessies met burgers over diverse thema's.

Vragen van het lid Kops, A. (PVV)

Vraag:

Ondertussen worden er steeds minder bouwvergunningen afgegeven. Derde kwartaal op rij dat er sprake is van een daling. Doel van de minister van 100.000 woningen per jaar is steeds verder uit zicht. Nooit verder uit zicht geweest. Een jaar geleden heeft de Kamer een PVV motie aangenomen die zegt "versnel die vergunningverlening", maar daar komt in de praktijk niks van terecht. Waar ligt dat nu concreet aan en wat gaat de minister doen?

Antwoord:

We hebben een grote woningbouwopgave. Die woningbouwopgave is nog groter geworden door de hoger dan verwachte bevolkingsgroei. Voor de zomer heeft het ABF aangegeven dat er van 2022 tot en met 2030 981.000 extra woningen nodig zijn. Daarvan zijn er in 2022 al 90.208 gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn de omstandigheden moeilijker geworden. We hadden al te maken met onder andere lange procedures en capaciteitsproblemen bij gemeenten. Het afgelopen jaar is daarbij gekomen dat de rente snel gestegen is en dat de bouwkosten zijn gestegen waardoor enerzijds de kosten voor bouwers en ontwikkelaars om woningen te realiseren hoger zijn en anderzijds particulieren en investeerders minder bereid zijn of kunnen betalen voor woningen. Huizenbezitters durven met een dalende huizenprijs bovendien minder snel een nieuwbouwwoning te kopen omdat die pas over een paar jaar wordt opgeleverd. De prijzen van woningen en van grond moeten zich hierop aanpassen, maar dit kost tijd en daardoor is de verwachting dat er met name in 2024 en 2025 een dip in de woningbouwproductie zal zijn.

In de meest recente cijfers van de NVM zijn de prijzen van de bestaande koopwoningen weer licht gestegen, 1,7% in het derde kwartaal ten opzichte van het tweede kwartaal dit jaar. Er is nog steeds onzekerheid over de rente en de bouwkosten maar daar lijkt de grootste stijging achter de rug. Dit zou kunnen betekenen dat het aantal verkopen van woningen, ook nieuwbouwkoopwoningen, weer zal aantrekken. In de cijfers over de verkoop van nieuwbouwkoopwoningen van de NVM stijgt de verkoop sinds nu al vier kwartalen op rij weer, maar het gaat echt nog om een geringe stijging en ten opzichte van de piek in de verkopen van het eerste kwartaal van 2021 is er nog steeds sprake van ruwweg een halvering. In de cijfers voor de bouwvergunningen is nog geen herstel te zien. Het 12-maandsgemiddelde voor bouwvergunningen is 25% gedaald ten opzichte van de piek van november 2021. Dit betekent echter niet dat de woningbouw helemaal aan het instorten is. Het aantal vergunningen ligt over 12 maanden gemiddeld nog op ongeveer 57.000 woningen terwijl dit op het dieptepunt in 2013 maar iets meer dan 27.000 was. Dit is ook te zien in de cijfers van het aantal gerealiseerde woningen. Het gemiddelde over 12 maanden lag afgelopen augustus nog op bijna 90.000 woningen. De daling in de verleende vergunningen werkt vertraagd door in de realisatie van het aantal woningen. Daarom verwachten we met name in 2024 en 2025 een dip in de woningbouw. Gezien de grote opgave kunnen we ons echter geen terugval in de woningbouw veroorloven. Dit betekent dat locaties die inmiddels vergund zijn zo snel mogelijk moeten starten met de bouw en de locaties die snel kunnen starten met de bouw zo snel mogelijk vergund moeten worden. Dit doen we onder andere met de start-bouwimpuls en op de regionale versnellingsstafels om de afspraken uit de woondeals te realiseren. Daarbij is het ook cruciaal dat we gezamenlijk aan de slag gaan met het sneller, slimmer en efficiënter inrichten van de processen en procedures bij woningbouwontwikkeling. Op dit moment duurt de ontwikkeling van een woningbouwproject gemiddeld te lang.

Met het "Plan van aanpak versnellen processen en procedures woningbouw" (Kamerstukken II, 32 847 nr. 993) wordt een forse verkorting van de ontwikkeltijd van woningbouwprojecten beoogd. Met dit plan van aanpak is invulling gegeven aan onder andere de motie Kops waarin verzocht werd de vergunningverlening voor nieuwbouw te versnellen.

Vraag:

Met de Woningbouwimpuls wilde de minister de woningbouw gaan versnellen. Maar uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer bleek een jaar geleden al dat dit in de praktijk niet werkt. Ik citeer: "Wij concluderen dat de minister van BZK onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt dat die versnellingsaanpak heeft geleid tot een versnelling, meer betaalbaar of meer woningen." Dus, voorzitter, hoe staat het er nu mee? De minister wil er volgend jaar 300 miljoen euro aan spenderen, zo lezen we in de begroting. Dus: welk verschil gaat dat nu in de praktijk uitmaken?

Antwoord:

Vorig jaar ben ik in de bestuurlijke reactie op het Rekenkamerrapport 'Aanpak Woningtekort

(2022)' uitgebreid ingegaan op de stelling van de Algemene Rekenkamer. Ik deel niet alle uitkomsten uit dit onderzoek. Een onafhankelijke Toetsingscommissie beziet kritisch of inderdaad sprake is van noodzaak. Dit om de doelmatigheid van de Woningbouwimpuls (Wbi) te garanderen. In de bestuurlijke reactie is ook aangegeven dat er onderzoek is gedaan naar additionaliteit van de Woningbouwimpuls. Steekproefsgewijs is er bij 20 projecten, die afgewezen zijn voor een bijdrage uit de Woningbouwimpuls, onderzocht of zij zonder bijdrage toch doorgang konden vinden. Slechts één van die projecten blijkt zonder aanpassingen doorgang te kunnen vinden dankzij een financiële meevaller van betreffende gemeente. De overige 19 projecten hebben aanpassingen moeten doorvoeren, zijn gepauzeerd of zijn nog steeds op zoek naar dekking van het publieke tekort. Dit onderstreept in mijn ogen dat de Woningbouwimpuls, ondanks het ontbreken van exact vastgestelde additionaliteit, aantoonbaar en substantieel bijdraagt aan het versneld tot realisatie brengen van meer betaalbare woningen.

In de eerste vijf tranches van de Wbi is een bijdrage geleverd aan 141 projecten, met een totaal van 184.367 woningen waarvan ca. 66% betaalbaar.

De tussentijdse evaluatie van de Woningbouwimpuls uit 2021 resulteerde in positieve verwachtingen ten aanzien van zowel het doelbereik als de doelmatigheid van het instrument. Gemeenten geven aan dat er door middel van de Woningbouwimpuls niet alleen extra woningen worden gerealiseerd, maar vooral ook dat gemeenten projecten eerder kunnen realiseren. Verder vergroten gemeenten door een bijdrage uit de Woningbouwimpuls inderdaad het aantal betaalbare woningen in projecten.

Onder gemeenten is nog altijd veel animo. Tranche zes is de laatste tranche. Uit een informele rondgang door onderzoeksbureau Stec langs gemeenten wordt veel respons verwacht. Verder wordt er na bekendmaking van tranche zes aan de afgewezen projecten de kans geboden aanpassingen te doen en direct weer in te dienen. Op deze manier is de verwachting dat er veel projecten een bijdrage kunnen ontvangen en het budget volledig besteed zal worden.

De gemiddelde bijdrage per woning is in de eerste vijf tranches van de Woningbouwimpuls €5.048. Met het budget van € 300 mln. voor tranche zes zou dan naar verwachting de bouw van bijna 60.000 woningen ondersteund kunnen worden.

Vraag:

Een jaar geleden al erkende deze minister dat driekwart van de te bouwen woningen, bijna een miljoen in 2030, bedoeld is voor migratie. Erkent de minister dat daar simpelweg niet tegenop te bouwen valt?

Antwoord:

De omvang van de bouwopgave voor de periode 2022 tot en met 2030 (981.000 woningen) wordt door een aantal oorzaken bepaald. Deze kunnen niet precies uit elkaar gerafeld worden, maar ruwweg geldt het volgende beeld. De groei van de bevolking, bestaande uit migratie en natuurlijke aanwas, heeft de grootste invloed. Deze is goed voor 41%, respectievelijk 5% van de bouwopgave. Daarnaast groeit het aantal huishoudens doordat deze kleiner worden (minder personen per woning) en doordat ouderen langer thuis blijven wonen. Dit is goed voor 21%, respectievelijk 2% van de bouwopgave. Tenslotte geldt dat het huidige tekort moet worden teruggedrongen en dat de geplande sloop moet worden opgevangen met nieuwe woningen. Deze beide factoren zijn goed voor 20%, respectievelijk 11% van de bouwopgave.

Dit beeld wijkt dus af van de genoemde driekwart in vraagstelling. Niettemin, zoals ik ook in mijn brief van 16 oktober jongstleden over de aanpak van grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties heb gesteld, is het van groot belang dat we grip krijgen op migratie. De groei van de bevolking houdt ook niet op na 2030 en vertaalt zich in een grotere druk op de ruimte voor wonen, werken en mobiliteit. Bevolkingsgroei is echter niet iets wat ons alleen maar overkomt. We kunnen er wel degelijk beleid op voeren. De 'Staatscommissie Demografische ontwikkelingen 2050' – die naar verwachting eind 2023 haar advies oplevert – zal ingaan op scenario's, mogelijke beleidsopties en handelingsperspectieven van de regering, met betrekking tot de maatschappelijke gevolgen van de demografische ontwikkelingen, in het bijzonder van vergrijzing en migratie.

Vraag:

Ondanks dat de woningnood toeneemt, zijn de ambities van de minister er niet minder op. Hij doet er, ondanks dat het kabinet demissionair is, nog een forse schep bovenop. Want na 2030 moeten er volgens de minister nog eens vele honderdduizenden, zo niet een miljoen woningen worden bijgebouwd. En die nieuwe, wilde woningbouwplannen klinken op papier natuurlijk leuk en aardig.

Maar zou de minister niet eerst zijn huidige plannen gaan uitvoeren? Want daar schort het nogal aan, voorzitter. En hoe beïnvloeden al die nieuwe ambities de huidige plannen? Bijvoorbeeld die 17 grootschalige projecten.

Antwoord:

Zoals ik in mijn Kamerbrief over grootschalige woningbouw heb medegedeeld wordt er door zowel Rijk als regio gewerkt aan de uitvoering van de 17 grootschalige woningbouwlocaties. In de 17 grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties is sprake van een dusdanige grote en brede schaal van ontwikkeling, dat als het ware hele nieuwe wijken van steden worden gecreëerd waar mensen wonen, werken, leren en elkaar ontmoeten. Veelal is er ook een schaa sprong in stedelijke ontwikkeling, bereikbaarheid en voorzieningen nodig. De potentie voor woningbouw enerzijds en de complexiteit van de uitdagingen anderzijds zorgen ervoor dat langjarige zekerheid en continuïteit van de bouwproductie op de middellange en lange termijn extra belangrijk zijn.

Deze grootschalige locaties zijn niet in één dag gebouwd. We hebben het hier over hele nieuwe wijken waar vele vraagstukken en thema's samenkomen zoals mobiliteit, klimaatadaptatie, energie, (circulaire) economie, een gezonde leefomgeving, de mobiliteitstransitie, groen in en om de stad, cultureel erfgoed, water en bodem sturend, etc.

Tot en met 2030 kunnen in de 17 grootschalige woningbouwlocaties 288.000 woningen worden gerealiseerd, ongeveer dertig procent van de totale opgave van 981.000 woningen. Bij de BO MIRT afspraken van 2022 zijn over de grootschalige woningbouwlocaties afspraken gemaakt over de ontsluiting en bereikbaarheid tot en met 2030. Tegelijkertijd laten berekeningen van het CBS zien dat de groei van de bevolking richting 2050 kan oplopen tot 20,6 miljoen. Dit betekent dat de vraag naar meer ruimte voor wonen, werken en mobiliteit zal toenemen. Een grote uitdaging daarbij is het vinden van voldoende goede locaties voor woningbouw. Als we ook na 2030 voldoende woningen willen realiseren, is het noodzakelijk nu al te gaan zoeken naar goede locaties. Deze locaties beïnvloeden de huidige plannen niet, maar zijn juist aanvullend op deze plannen. Daarbij geldt steeds dat de uiteindelijke afwegingen ook deel uitmaken van het zorgvuldige en integrale traject van de nota ruimte die in 2024 is voorzien.

Vraag:

Het bouwen van een woning duurt twee jaar. Maar van plan tot sleuteloverdracht kan het zo maar tien jaar duren. Wat zorgt er in die acht jaar precies voor de meeste vertraging, wat is nu eigenlijk het probleem? Is het de vergunningverlening, gemeenten die dwarsliggen, provincies die moeilijk doen? Waar zit het nu precies in?

Antwoord:

De ontwikkeling van een woningbouwproject duurt nu gemiddeld tien jaar, waarvan de daadwerkelijke bouw twee tot drie jaar. Dat is te lang voor mensen die op zoek zijn naar een woning. Dat kan en moet korter. De meeste vertraging wordt opgelopen bij de planvorming, maar ook de besluitvorming en de fase van bezwaar en beroep kan sneller. Met het Plan van Aanpak versnellen processen en procedures woningbouw werk ik met diverse versnellingsmogelijkheden aan het beperken van de vertragingfactoren.

Met het versnellen in de planvorming kan de grootste tijdswinst worden behaald. Daaronder valt versterking van uitvoeringscapaciteit, prioritering en een efficiëntere werkwijze door stappen tegelijk te zetten in plaats van na elkaar: het parallel plannen. Daarbij is aandacht voor onder andere procesplanning, de onderzoeksopgave en procedures. Er zijn onlangs vier pilotprojecten gestart om dit in de praktijk te brengen.

Verdere versnelling kan worden bereikt in de besluitvormingsfase. Ik zet in op meer regie en samenwerking. Via de woondealoverleggen en met regionale en landelijke versnellingsstafels bied ik een platform voor het doorbreken van impasses. Het expertteam woningbouw biedt ondersteuning. De vertraging die ontstaat in de fase van bezwaar en beroep wordt aangepakt door het aanpassen van wet- en regelgeving zoals met de Wet versterking regie volkshuisvesting en beroep in één instantie. Als laatste kan het verbeteren van participatie waarbij ook de stem van de woningzoekenden meetelt, en het standaardiseren van bouweisen de woningbouw versnellen.

Vraag:

En voorzitter, meer dan de helft van de woningen moet grootschalige woningbouw worden, aldus de minister. Nu is dat nog zo'n 30%. Onlangs presenteerde het Economisch Instituut voor de Bouw het zogeheten 'Straatje erbij plan' als deel van de oplossing voor de wooncrisis en dat is

voornamelijk kleinschalige woningbouw. De komende jaren kunnen er 200.000 extra woningen worden gebouwd als er in dorpen en steden één of twee straten worden bijgebouwd en dan vooral aan de randen van die dorpen en steden. De minister heeft zelf al gereageerd en zei 'Je moet alle locaties benutten die je kunt benutten'. Ook zei hij dat de motivatieplicht die nu geldt als gemeenten aan de randen van dorpen of steden willen bijbouwen soms heel streng wordt uitgelegd en dat dat dus moet worden aangepast. Wat bedoelt de minister daarmee en hoe wil hij dat dan gaan aanpassen? Want aan de andere kant zegt hij ook: soepelere regels zijn geen vrijbrief. Dat moeten we wel heel helder maken. Dus wat is het nu? Wat gaat er concreet gebeuren? Hoe wordt die woningbouw aan de randen van steden en dorpen versneld?

Antwoord:

De fractie van de PVV vraagt op welke wijze ik de woningbouw aan de randen van steden en dorpen wil versnellen.

Uit het onderzoek van EIB over het 'straatje erbij', dat ik u bij brief van 12 oktober 2023 heb doen toekomen, blijkt dat er veel potentie is om ook een deel van de woningbouwopgave te realiseren aan de randen van steden en dorpen. Dat is daarnaast ook belangrijk voor de leefbaarheid van kleine kernen. Om dit te realiseren wil ik graag eind dit jaar met alle provincies in gesprek hoe we samen deze potentie kunnen benutten zonder daarbij belangen zoals natuur, water en bodem sturend en Werelderfgoed uit het oog te verliezen. Ik wil dus met hen in gesprek waar een straatje erbij kan en hoe dat dan op een zorgvuldige manier kan. Ik wil hierover eind dit jaar bestuurlijke afspraken maken met de afzonderlijke provincies. Dit doe ik in samenhang met het bestuurlijke overleg over de voortgang van de woondeals. Ik zet hierbij in op gezamenlijk gedragen bestuurlijke afspraken met commitment om mogelijkheden daadwerkelijk te realiseren.

De fractie van de PVV heeft daarnaast gevraagd naar de motiveringsplicht bij kleinschalige woningbouw aan de randen van dorpen en steden. Hiermee wordt bedoeld op de Ladder voor duurzame verstedelijking. In mijn brief aan uw Kamer van 12 oktober jl. heb ik u naast de rapporten van het EIB over het 'straatje erbij', ook de evaluatie van de Ladder gestuurd. Daaruit blijkt onder meer dat private partijen vinden dat de Ladder te streng wordt toegepast door provincies en gemeenten. Ik heb aangekondigd dat ik de belemmeringen die ervaren worden wil wegnemen door de Ladder aan te passen en de toepassing daarvan te verbeteren. Bij de eerstvolgende wijziging van het Besluit kwaliteit leefomgeving (BKL), waarin de Ladder is opgenomen, wil ik een ondergrens van 50 woningen opnemen. Onder deze grens geldt de motiveringsplicht van de Ladder voor buitenstedelijk bouwen niet. Wel moet nog steeds zoals bij alle locaties – binnenstedelijk én buitenstedelijk- altijd inhoudelijk worden gekeken of deze zich leent voor woningbouw gelet op andere opgaves en gelet op te beschermen belangen. Tevens ga ik de handreiking over de toepassing van de Ladder aanscherpen en in gesprek met gemeenten en provincies over betere en eerdere toepassing van de Ladder in de praktijk

Vraag:

Het aantal economisch daklozen neemt toe: mensen met een baan, een inkomen, maar zonder fatsoenlijk dak boven hun hoofd. Bijvoorbeeld iemand die al maanden in een tent woont, met inkomen en baan. Hij zegt: "ik reageer elke dag op een woning, sociale huur en particuliere huur". Voor een urgentieverklaring komt hij niet in aanmerking. Hij zegt: "ik heb het al zo vaak aangevraagd, maar het werd telkens afgewezen omdat mijn dochter niet bij mij ingeschreven staat. Maar ja, die staat niet bij mij ingeschreven, omdat ik juist geen woning heb." Dat is natuurlijk heel tegenstrijdig. Hoe reageert de minister hierop, op dit voorbeeld en al die andere schrijnende voorbeelden van hardwerkende Nederlanders die feitelijk dakloos zijn?

Antwoord:

Helaas zijn er vele voorbeelden van mensen die, al dan niet met een inkomen en een baan, nu niet in staat zijn om een passende woning te vinden. Dat is boven alles het gevolg van het feit dat er een tekort aan woningen is. Ik vind het daarom belangrijk dat we vaart maken met het bouwen van meer betaalbare woningen. Het uitgangspunt van de woningbouwopgave die ik met de provincies en gemeenten heb afgesproken is dat er twee derde betaalbare woningen moeten worden gebouwd. Dat gaat zowel om sociale huurwoningen, zodat de wachtlijsten afnemen, alsook betaalbare koop- en huurwoningen, zodat huishoudens met een middeninkomen weer meer mogelijkheden hebben om een passende woning te vinden.

Vraag:

De huurprijzen zijn de afgelopen jaren gestegen en gestegen. En dan uitgerekend nu, in een tijd waarin mensen de boodschappen de energierekening en het dak boven hun hoofd amper tot niet meer kunnen betalen, heeft de minister laten weten dat de sociale huurprijzen vanaf juli 2024

hoogstwaarschijnlijk met max. 5,8% mogen stijgen. En de Woonbond schreef een paar weken geleden al 'Dit kan niet. Doe dit niet'. Want, zo zegt de Woonbond, 100.000 hurende huishoudens leven in armoede. Dus daarom voorzitter, een oproep aan de minister, met klem, doe dit niet. Is de minister bereid die huurprijzen te verlagen, of op zijn minst niet te verhogen?

Antwoord:

Vorig jaar steeg de inflatie serieus. Om de betaalbaarheid te borgen, heb ik in de Nationale prestatieafspraken met de woningcorporaties en de Woonbond afgesproken om de huurontwikkeling los te koppelen van de inflatie. In plaats daarvan hebben we die gekoppeld aan de CAO-loonontwikkeling. Als we dat niet hadden gedaan, was dit jaar een huurverhoging van *bijna 10%* (9,7%) toegestaan geweest. Maar door de koppeling aan de CAO-loonstijging was de toegestane huurverhoging dit jaar *3,1%*. Dat scheelt dus *bijna 7%* voor de huurder. Bovendien was er bij corporaties voor zittende huurders gemiddeld sprake van een *huurdaling* van 0,3%. De reden dat de huren bij de corporaties gemiddeld zijn gedaald, komt doordat de corporaties als onderdeel van de Nationale prestatieafspraken dit jaar de huren van 600.000 huishoudens met een laag inkomen verlaagd hebben naar €575. Door de generieke huurmatiging en de specifieke huurverlaging hebben corporaties dit jaar dus een grote bijdrage geleverd aan het betaalbaar houden van de huren.

We hebben gekozen om de loonontwikkeling te volgen in plaats van de inflatie, omdat de lonen doorgaans met vertraging de inflatie volgen. Door de koppeling met de loonontwikkeling kan de huur daarom pas weer wat sterker stijgen, nadat de lonen ook sterker zijn gestegen. Daardoor borgen we dat de huren niet harder stijgen dan de inkomens van huurders en de huurquote dus niet verslechtert, ongeacht de hoogte van de huurverhoging. Voor de corporaties geldt daar bovenop nog dat de huursomstijging (de stijging van het totaal van alle huren) 0,5% lager moet liggen dan de maximale toegestane huurverhoging, wat betekent dat er gemiddeld voor huurders bij corporaties een verbetering van de huurquote plaatsvindt. Dat gold voor dit jaar, en zal ook in 2024 zo zijn. De huur blijft dus betaalbaar. Ook de Woonbond erkent dat huurders hun inkomen over het algemeen sneller zien stijgen dan hun huren.

Voor de meeste huurtoeslagontvangers wordt de huurverhoging verder goeddeels gecompenseerd met de huurtoeslag, want een hogere huur betekent ook meer toeslag. Daarnaast profiteren huurtoeslagontvangers in 2024 van de verlaging van de basishuur met ruim 30 euro, met een verbetering van de betaalbaarheid van de huur tot gevolg.

Tot slot wil ik wijzen op het belang van deze huurverhoging voor de corporaties. In de Nationale prestatieafspraken hebben we, naast het ambitieuze pakket aan maatregelen voor het betaalbaar houden van de huren zoals hierboven geschetst, een omvangrijk investeringspakket vastgesteld voor de nieuwbouw, verduurzaming en leefbaarheid door corporaties. De huurverhoging in 2024 is nodig om al die opgaven financieel haalbaar te houden. Het realiseren van die opgaven is cruciaal voor alle huidige en toekomstige huurders van de corporaties, en die wil ik dus niet in gevaar brengen.

Vragen van het lid Groot, Peter de (VVD)

Vraag:

Er is ruim 300 miljard aan investeringen nodig om 900 duizend woningen te bouwen. Voor betaalbare huurwoningen doen investeerders zo'n € 20 a 30 mld. En juist op zo'n cruciaal moment zijn investeringen volledig opgedroogd met als gevolg dat stekkers uit hele bouwprojecten gaan, dat vergunningen niet meer worden uitgevraagd, dat juist bestaande huurwoningen zoals die van heimstade verdwijnen. Het besef lijkt er niet te zijn dat deze investeringen nodig zijn. Is de minister het met de VVD eens dat we scherp moeten kijken naar de onzekerheid die de regulering in de markt brengt?

Antwoord:

Tot en met 2030 moeten 981.000 extra woningen worden gerealiseerd. Om aan te sluiten bij de behoefte, moet twee derde daarvan betaalbaar zijn. Hiervoor hebben we iedereen nodig: provincies, gemeenten, woningcorporaties, bouwers, ontwikkelaars maar zeker ook investeerders. Zonder investeringen vanuit Nederlandse pensioenfondsen en internationale investeerders zal het ons namelijk niet lukken. Op dit moment zijn er vanuit investeerders zorgen over het investeringsklimaat en dat maakt hen terughoudend. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat dit niet alleen in Nederland speelt. Ook in landen om ons heen zien we investeerders zich terughoudend opstellen op de woningmarkt. De snel gestegen rente speelt hierbij een grote rol: andere investeringen zoals obligaties zijn relatief aantrekkelijker geworden en als geleend geld

moet worden geherfinancierd zijn de kosten hoog. In heel Europa is er sprake van regulering. Er is de afgelopen jaren veel veranderd. Sinds 2012 hebben investeerders hun positie kunnen vergroten. Ik begrijp die zorgen want er is de afgelopen jaren veel veranderd. Waar we eerst investeerders ruim baan hebben gegeven, zowel fiscaal als qua regulering, zijn we de afgelopen periode tot het inzicht gekomen dat dit niet leidt tot de gewenste uitkomst. De huurprijzen in de vrije sector zijn erg gestegen dat die woningen niet meer voor middeninkomens betaalbaar zijn. Daarom hebben we de regie op de volkshuisvesting teruggenomen en ingezet op twee derde betaalbare woningen bij nieuwbouw en regulering van de huren met de wet betaalbare huur. Ik ben ervan overtuigd dat ook met deze maatregelen Nederland voor de lange termijn een aantrekkelijk land blijft om in te investeren in woningen. De uitgangspunten in Nederland zijn goed: 1) de vraag naar woningen is en blijft groot gezien de verwachte toename in het aantal huishoudens; 2) Nederland is internationaal gezien een aantrekkelijk land om in te wonen; en 3) Nederlandse huurders hebben relatief gezien weinig betalingsachterstanden. Bovendien draagt de inzet op voldoende betaalbare woningen juist bij aan een stabiel investeringsklimaat. Deel van de reden dat de nieuwbouwproductie nu inzak is dat de afgelopen periode vooral dure woningen geprogrammeerd zijn en dat is nu ingestort. Ook de wet betaalbare huur zorgt ervoor dat rendementen voorspelbaarder worden en het risico op investeringen meer inzichtelijk wordt. De vraag naar woningen is bijna gegarandeerd met daarbij een stabiele prijsontwikkeling en het speelveld voor de komende tijd is duidelijk en kunnen er geen onverwachte aanvullende begrenzingen komen op de huurprijs bijvoorbeeld. Dit vraagt wel de juiste investeerders. Investeerders die niet op zoek zijn naar het hoogste rendement maar juist naar lange termijn commitment en stabiliteit en een bijdrage willen leveren aan de maatschappelijke opgave van betaalbaar wonen, hebben we hard nodig en verwelkomen we met open armen. Ik begrijp dat het onzekere tijden zijn gezien de marktontwikkelingen én dat we vanuit de overheid meer kunnen doen als het gaat om voorspelbaarheid in beleid. Te lang doen over besluitvorming voor de wet betaalbare huur helpt niet. Daarom houd ik tempo met wet regie en wet betaalbare huur en roep ik uw Kamer op deze wetten voortvarend te behandelen. Voor de wet betaalbare huur kom ik binnen enkele weken met een brief waarin ik nadere duidelijkheid geef over waar we staan en het vervolg. Daarnaast werk ik samen met investeerders aan een propositie. Om een gezamenlijk beeld te hebben van het investeringsklimaat in Nederland en als basis voor een intensiever gesprek om elkaar te begrijpen en bij te dragen aan de grote opgave die we in Nederland hebben.

Vraag:

Verschillende typen locaties in verschillende delen in het land, net als Huurders en kopers over het hele land heen zoeken naar een woning. En een suggestie van de VVD over deze locaties, benoem deze ook in een ruimtelijk plan voor Nederland, dan is het helder waar die ruimte beschikbaar is, in relatie tot een ander opgave voor water of natuur en bedrijvigheid. En zet ook rijksground in om te komen tot betaalbare woningen en waar dat nodig is zoals in Lansingerland, zet ook doorzettingsmacht in zoals als uw ambtsvoorganger heeft gedaan in Katwijk. Graag reactie van de minister op dit punt.

Antwoord:

In de Nota Ruimte wil ik precies datgene doen, een ruimtelijk plan maken voor Heel Nederland. In de nota zal ik – in integrale afweging met de andere ruimtelijke opgaven en de leidende principes – tot het benoemen van nieuwe (grote) locaties voor woningbouw komen. In mijn brief aan uw Kamer van 16 oktober jl. over grootschalige woningbouw heb ik deze aanpak toegelicht. Het zoeken van deze nieuwe locaties start ik nu op. In de Contourennotitie voor Nota Ruimte heb ik uitgewerkt aan welke regio's ik denk. Ik zet nu al – waar dit kan – rijksgrounden in voor woningbouw. Dit geldt bijvoorbeeld in Flevoland. Een voorbeeld van een locatie waar ik op andere wijze specifiek tempo in de ontwikkeling heb gebracht is de Gnephoek. Met behulp van Wim Kuijken als extern adviseur zijn verschillende bestuurslagen bij elkaar gebracht waarmee versnelling kon worden gebracht in de ruimtelijke planvorming.

Vraag:

Wat voor huizen bouwen we eigenlijk? 60% van de mensen zijn op zoek naar een betaalbare eengezinswoning, terwijl veel appartementen in de stad worden gebouwd. Zorgen we ook voor het bouwen van betaalbare woningen zowel binnen als buiten de stad. En dan ook met name woningen voor starters in de middenklasse.

Antwoord:

Iedere drie jaar laat ik een woonbehoefte-onderzoek uitvoeren, het zogenaamde WoON. Daarin wordt aan woningzoekenden gevraagd naar de behoefte aan betaalbare woningen en welke typologieën woningen worden gewenst.

Volgens het WoON 2021 wil 46% van de woningzoekenden een eengezinskoopwoning, terwijl 13% van de woningzoekenden een eengezinswoning wil huren. In de toekomst komen er meer alleenstaanden bij en is het bouwen van appartementen dus ook zinvol. Één op de drie nieuwbouwwoningen moet geschikt zijn voor ouderen. Voor die doelgroepen is het bouwen van appartementen dus zinvol. Van de te realiseren woningen waarvoor de prijscategorie reeds bekend is, wordt 34% als goedkope huurwoning gerealiseerd, 17% als middeldure huurwoning, 3% als goedkope koopwoning en 13% als middeldure koopwoning. Daarmee komt het aandeel betaalbaar zoals gedefinieerd in het Programma woningbouw op 66% van het totaal. Gelet op de grote bouwopgave is uiteindelijk elke locatie van belang: zowel binnenstedelijk als buitenstedelijk. Nationaal gezien is het aandeel binnenstedelijk voor Nederland ca 65% a 70%.

Vraag:

Hoe staat het met de toezegging van de gerenommeerde investeerders zoals abp en asr voor de bouw van 50 duizend middenhuurwoningen? Staat deze afspraak nog?

Antwoord:

Bij de vormgeving van de regulering heb ik er rekening mee gehouden dat het aantrekkelijk blijft om te investeren in nieuwe middenhuurwoningen. Ik heb in intensief overleg met IVBN en andere marktpartijen om hierover balans te zoeken tussen wetgeving en het belang van de marktpartijen. Zo heb ik het Woningwaarderingstelsel (WWS) gemoderniseerd waardoor dit stelsel beter aansluit bij de kwaliteit van middenhuurwoningen die nu worden gebouwd. Als onderdeel van de modernisering krijgen goede energielabels extra punten en wordt er eveneens een nieuwbouwopslag geïntroduceerd. Institutionele beleggers en ontwikkelaars hebben eind vorig jaar aangegeven met de voorgestelde regulering nog steeds de ambitie te hebben 50.000 middenhuurwoningen te bouwen tot en met 2030. Zij hebben nog steeds deze ambitie. In dat kader ben ik bereid te kijken naar de nieuwbouwopslag. Wel geven de beleggers en ontwikkelaars aan dat de situatie van nu anders is dan die van een jaar geleden. Ik zie ook dat de situatie op de markt lastiger is geworden. Om aan deze tegenwind het hoofd te bieden heb ik de Start Bouw Impuls (SBI) opgetuigd. Ook kijk ik naar verhogen van de aangekondigde nieuwbouwopslag. Daarnaast ben ik met beleggers in gesprek om te komen tot een propositie voor het investeringsklimaat in Nederland. Op die manier kan de ambitie van 50.000 middenhuurwoningen ook actief mogelijk worden gemaakt.

Vragen van het lid Beckerman, S.M. (SP)

Vraag:

Schaf de winstbelasting en ATAD schaf af voor woningcorporaties. SP gaat een amendement indienen bij dit belastingplan voor de afschaffing van de vennootschapsbelasting voor woningcorporaties voor niet commerciële activiteiten. Vraag aan de minister: bent u bereid om de winstbelasting af te schaffen?

Antwoord:

Woningcorporaties hebben door de afschaffing van de verhuurderheffing de komende jaren financiële middelen om te investeren in de opgaven rond nieuwbouw, verduurzaming, betaalbaarheid en leefbaarheid. De actualisatie van de financiële doorrekening van de Nationale prestatieafspraken die ik op 16 juni jl. aan uw Kamer heb gestuurd (Kamerstuk 29 453, nr. 561) laat zien dat corporaties ook middelen hebben om de totale opgaven te behalen, maar ook dat de onzekerheid hiervoor is toegenomen en dat het duurzame bedrijfsmodel van corporaties op lange termijn onder druk staat. Ik herken dus dat er op termijn maatregelen nodig te zijn om corporaties in staat te stellen hun opgaven tot 2030 maar ook daarna te kunnen realiseren. Ik heb uw Kamer op 3 oktober jl. geïnformeerd over de mogelijkheden die er zijn om de belastingdruk uit de vennootschapsbelasting voor corporaties geheel of gedeeltelijk te beperken (Kamerstuk 35 286, nr. 16), en wat de budgettaire effecten hiervan zouden zijn. Voor de dekking van dit soort maatregelen ziet het kabinet op dit moment geen ruimte.

Vraag:

De minister wil volkshuisvesting in ere herstellen. Ik vraag nu aan de minister de uitgelezen kans om deze woningen te kopen. Te zorgen dat huurders wiens verhuurders die woningen willen verkopen, dat wij die woningen opkopen want er moet wat de SP betreft een volkshuisvestelijk alternatief liggen als de markt het wederom laat afweten.

Antwoord:

Ik ben er geen voorstander van dat de overheid zelf huizen koopt. Wij beschikken in Nederland

over een stelsel waarin zowel de woningcorporaties, als private partijen, een belangrijke rol vervullen in de volkshuisvesting. Maar het is hun eigen keuze en beslissing om eventueel woningen aan te kopen die in de verkoop komen. Het is goed te beseffen dat de woning bij verkoop niet verdwijnt. Het is vooral van belang dat de zittende huurder goed beschermd is bij verandering van eigendom.

Vraag:

Stop met slopen van sociale huurwoningen en verkopen én pak leegstand aan. We moeten naar de bestaande voorraad kijken, niet alleen nieuwbouw. Ze willen 90.000 sociale huur verkopen, 10.000 slopen en een onbekend deel liberaliseren. Er worden er te weinig sociale woningen gebouwd, en slopen dit aan de achterkant: waarom maakt de minister wachtlijsten voor sociale huur nog langer?

Antwoord:

Met de woningcorporaties heb ik in de Nationale prestatieafspraken afgesproken dat zij 250.000 sociale huurwoningen tot en met 2030 gaan bouwen. Het klopt dat woningcorporaties in die periode ook woningen zullen moeten slopen en verkopen. Sloop en verkoop zijn geen doel op zich, maar kunnen onderdeel zijn van een gezonde bedrijfsvoering en gebalanceerd voorraadbeleid. In de Nationale prestatieafspraken is met de corporaties, gemeenten en huurders vastgelegd om er gezamenlijk naar te streven dat de sociale huurvoorraad als gevolg hiervan de komende jaren weer significant groeit, waarbij partijen in de lokale prestatieafspraken vastleggen hoe een zo groot mogelijke voorraadgroei kan worden gerealiseerd.

Vragen van het lid Boulakjar, Faissal (D66)

Vraag:

We zien dagelijks berichten in de media van beleggers die zichzelf zielig vinden, ze presenteren zich als de grootste slachtoffers van deze wooncrisis. En niet bijvoorbeeld niet de daklozen, wachters en de mensen die elke maand in de knel komen. Ze willen zoveel mogelijk verdienen aan woning en nu dat minder wordt zien wij een eindeloze stroom aan tranen. Als je van wonen een markt maakt krijg je dit. Wij hebben altijd gewaarschuwd, verkoop sociale huurwoningen niet en grijp in als er veel starterswoningen worden opgekocht. Vraag: erkennen de leden van opeenvolgende kabinet Rutte dat het een historische fout was om beleggers hierheen te lokken met beloftes van gouden bergen?

Antwoord:

Zie het antwoord op de eerste vraag van het lid Peter de Groot (VVD).

Vraag:

D66 zet vol in op innovatieve woonoplossingen maar er zijn nog veel knelpunten: Hoe gaat de minister alle knelpunten voor fabrieksmatig bouwen eindelijk wegnemen?

Antwoord:

Ik zie veel potentie in conceptueel, industrieel, fabrieksmatig bouwen. Het is namelijk echt nodig om innovatiever te bouwen om de hoge woningnood op te kunnen lossen. Vooral ook binnen de context van klimaatverandering, arbeidsmarkttekorten en het doorgroeien naar een circulaire economie. Er wordt gelukkig ook steeds meer industrieel gebouwd. Maar er is nog genoeg opschalingspotentieel. Niet alleen voor nieuwbouw (eengezinswoningen, appartementen, verplaatsbare woningen, optoppen, etc.), maar ook voor verduurzaming en transformaties. Om de volle potentie te kunnen benutten moeten we echter met zijn allen ook anders leren werken. Niet alleen de bouwers, ook de opdrachtgevers en overheden. In plaats van elke keer op projectniveau het wiel uitvinden, met zijn allen zorgen voor voorspelbaarheid, standaardisatie in combinatie met maatwerkmogelijkheden. Bijvoorbeeld dezelfde type woningen met eenzelfde bouwkwaliteit in één keer te certificeren en meer gebruik te maken van data en slimme ontwerptools in het planproces.

Met het programma Versnellen Tijdelijke Huisvesting is daar op het gebied van verplaatsbare woningen door industrieel te bouwen in de afgelopen jaren veel ervaring mee opgedaan. Aan het einde van het jaar kom ik dan ook met een update van het programma *Conceptueel Bouwen en Industriële Productie* (n.a.v. Motie Grinwis) waar ik verder in ga op de ervaren knelpunten en de mogelijke oplossingen.

Vraag:

En gaat de minister hamsterhuurkoop in beleid opnemen zodat corporatie huurder uitzicht krijgen

op een eigen woning in hun geliefde wijk?

Antwoord:

Hamsterhuren is een potentieel interessante optie voor starters die te veel verdienen voor sociale huur maar te weinig voor een koopwoning. Op dit moment is dit instrument actief in België, maar niet in Nederland. Omdat de institutionele context (zoals bijvoorbeeld het erfpachtrecht) verschilt kan dit niet één-op-één worden gekopieerd. Hamsterhuren lijkt echter sterk op het in Nederland toegepaste KoLat (Koop Later). Dit instrument wordt op dit moment op zeer kleine schaal door een aantal gemeenten en ontwikkelaars toegepast, voornamelijk in kleine kernen waar sprake is van een duidelijke lokale binding. Of dit ook interessant en wenselijk is, is een afweging die corporaties voor zichzelf moeten nemen. Ik heb uw Kamer op 23 april jl. (Kamerstuk 32 847, nr. 1036) geïnformeerd over de leidraad Verkoop die Aedes heeft opgesteld op basis van een afspraak hierover in de Nationale prestatieafspraken. Deze leidraad biedt corporaties handvaten hoe zij hun verkoopbeleid meer kunnen richten op volkshuisvestelijke doelen zoals doorstroming en het faciliteren van eigenwoningbezit bij de doelgroep.

Vraag:

D66 wil een uitspraak van de minister; gaat deze aan de slag met de radicaal andere koers om woningen te realiseren onder de 250.000 euro? Is de minister het met D66 eens dat echt betaalbare woningen een voorwaarde moet zijn voor alle toekomstige fondsen, impulsen en woonafspraken waar toekomstig belastinggeld naartoe gaat?

Antwoord:

Om te zorgen voor betaalbare woningen voor starters is het ook van belang dat er voldoende betaalbare woningen worden gebouwd. In het regeerakkoord is de NHG-grens van €355.000 opgenomen als betaalbaarheidsgrens voor betaalbare nieuwbouw. De betaalbaarheidsgrens komt terug in de woningbouwinstrumenten zoals de woondeals, woningbouwimpuls en de startbouwimpuls.

Eerder heb ik uw Kamer geïnformeerd dat ik de koppeling met de NHG-grens niet houdbaar vind op de langere termijn. Dit omdat deze (met vertraging) de gemiddelde huizenprijs volgt. Zo waren na het uitkomen van de Nationale Woon- en Bouwagenda de beschikbare inkomens in eerste instantie veel minder sterk gestegen dan de huizenprijzen. Met de gestegen hypotheekrente konden mensen bovendien minder lenen voor een koopwoning. Ik heb daarom eerder aangegeven vast te houden aan de grens van €355.000 aan als grens voor de betaalbaarheid. Het is aan gemeenten om te kijken naar een goede verdeling van de woningen die binnen deze grens vallen omdat de behoefte regionaal verschilt. De grens zal, op verzoek van uw Kamer, jaarlijks geïndexeerd worden via de consumentenprijsindex (CPI). We herijken indien nodig de grens iedere drie jaar en houden zo in de gaten of deze de juiste weergave blijft van wat een huishouden kan betalen aan woonlasten.

In de ontwikkeling van nieuwe financiële regelingen wordt constant bezien waar er vanuit de samenleving behoefte aan is. Betaalbaarheid is hier een belangrijk onderdeel in verschillende regelingen. De Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen, Volkshuisvestingsfonds en regelingen voor Flexwonen zijn (volledig) gericht op het betaalbare segment. Verder moeten projecten in de Woningbouwimpuls en de Startbouwimpuls voor het grootste gedeelte uit betaalbare woningen bestaan.

Vragen van het lid Nijboer, H. (PvdA)

Vraag:

We krijgen meldingen vanuit Amsterdam. Woningcorporaties verkopen woningen waardoor er op deze manier minder betaalbare sociale huurwoningen zijn. Destijds wet voor ingediend (over het aantal sociale huurwoningen), maar die heeft de kamer weggestemd (was verstandig geweest om deze aan te nemen). Nu dat is gebeurd, wat gaat de minister hieraan doen? Aan de ene kant wordt gezegd dat er meer sociale huurwoningen moeten worden gebouwd, maar aan de andere kant worden ze steeds weer meer verkocht. Er is een grote woningbehoefte, dus dit komt niet goed bij elkaar.

Antwoord:

Met de woningcorporaties heb ik in de Nationale prestatieafspraken afgesproken dat zij 250.000 sociale huurwoningen tot en met 2030 gaan bouwen. Dat betekent dat corporaties hun jaarproductie van nieuwbouwwoningen moeten verdubbelen van ca. 15.000 de afgelopen jaren,

naar 30.000 in de komende jaren. Die groei gaat niet van vandaag op morgen, daar is tijd voor nodig. Sinds het afsluiten van de Nationale prestatieafspraken en de regionale woondeals is echter zichtbaar dat corporaties hun nieuwbouwplannen aan het opvoeren zijn. Uit de laatste meerjarenbegrotingen van de corporaties blijkt dat zij hierin ruim 200.000 nieuwe sociale huurwoningen hebben opgenomen. Dit zijn de woningen die corporaties willen gaan realiseren. Dat er ook versnelling komt in de realisatie blijkt onder andere uit het feit dat het aantal bouwvergunningen voor corporaties in het tweede kwartaal is toegenomen. Corporaties zijn dus bezig om hun rol weer te pakken en hun nieuwbouwproductie te vergroten. Het klopt dat woningcorporaties in de periode tot 2030 ook woningen zullen moeten verkopen. Verkoop is geen doel op zich, maar kan onderdeel zijn van een gezonde bedrijfsvoering en gebalanceerd voorraadbeleid. In de Nationale prestatieafspraken is met de corporaties, gemeenten en huurders vastgelegd om er gezamenlijk naar te streven dat de sociale huurvoorraad als gevolg hiervan de komende jaren weer significant groeit, waarbij partijen in de lokale prestatieafspraken vastleggen hoe een zo groot mogelijke voorraadgroei kan worden gerealiseerd. Op die manier wordt ook gesprek gevoerd over de lokale prestatieafspraken in Amsterdam.

Vraag:

We moeten de volkshuisvestelijke traditie koesteren. Aardige eerste aanzet door de minister over architectuurbeleid, want er moet eigenlijk meer aandacht zijn voor mooi bouwen. Hoe gaat dit straks in de praktijk werken? Wordt er meer geïnvesteerd in de kennis onder architectuur? In lokale bouwmeesters? Hoe zorgen we ervoor dat mensen over 100 jaar terugkijken en zeggen 'nou in de jaren '20/'30, zoals we nu ook terugkijken naar sommige sociale woningprojecten en jaren '50/'60 bouw, 'wat hebben ze daar wat moois neergezet'. Toen moesten er een miljoen huizen, wat zijn we trots dat wij in die volkshuisvestelijke traditie dat hebben gepresteerd. Dat zou toch wel de ambitie moeten zijn, en mijn vraag aan de minister is: deelt hij die?

Antwoord:

Door uw Kamer is een aantal moties aangenomen over ruimtelijk kwaliteit en het belang van architectuurbeleid. Ik deel met u het belang om niet alleen op kwantiteit te sturen, maar ook op kwaliteit. Ik deel uw ambitie dat we over 100 jaar met trots op deze komende bouwperiode moeten kunnen terugkijken. Met de kamerbrief van 13 oktober jl. heb ik hier mijn beeld op gegeven en een drietal acties toegezegd die hieraan gaan bijdragen. Te weten; de inzet van een landsdekkend stelsel van bouwmeesters, het versterken van de rol van de architect en het versterken van de netwerkfunctie van de lokale architectuurcentra. Verheugd stel ik vast dat de heer Nijboer deze acties, samen met een brede insteek rondom ruimtelijke kwaliteit, een mooie aanzet vindt. Ik deel met hem het belang dat in de praktijk de positie van bouwmeester en architect ook echt betekenis moet krijgen. Dat zal gepaard moeten gaan met de inzet van voldoende middelen en capaciteit, en een waardevolle rol voor de architect en de bouwmeester in het procedures van planvorming tot vergunningverlening. Ik zal deze aspecten meenemen in mijn verkenning die ik nu ga doen en zal medio 2024 bij uw kamer terugkomen wat hier nog voor nodig is.

Vraag:

Ik wil ook de minister vragen om de wet Nijboer, die loopt per 1 mei af. En de minister die heeft al gezegd die moet verlengd worden met 3 jaar nou daar ben ik groot voorstander van. Ik ben er ook wel groot voorstander van om hem te verlengen zoals hij hem nu zelf heeft vormgegeven nu: namelijk het laagste niveau van CAO lonen danwel inflatie. En dát lijkt er nu uit te gaan en dat zou ik niet zo wenselijk vinden, want dat is niet in het belang van huurders om niet het laagste niveau daartussen te kiezen.

Antwoord:

Het klopt inderdaad dat ik voornemens ben de Wet maximering huurprijsverhogingen geliberaliseerde huurovereenkomsten te verlengen met drie jaar. Momenteel loopt hiervoor dan ook de internetconsultatie. Het kabinet wil daarbij afscheid nemen van de wisselende maximeringsystematiek en inzetten op een gemaximeerde huurverhoging, gelijk aan de gemiddelde CAO-loonontwikkeling vermeerderd met 1 procentpunt. Met de koppeling aan de gemiddelde CAO-loonontwikkeling sluit de maximering daarmee aan bij de gemaximeerde huurprijsverhoging voor het toekomstig lage en middensegment. Bovendien helpt dit in de voorspelbaarheid voor verhuurders, omdat er dan maar één indicator is waar zij rekening mee moeten houden met hun raming van de huurontwikkeling.

Vragen van het lid Dijk, Inge van (CDA)

Vraag:

Op basis van Europese wetgeving mag een verlaagd btw-tarief worden toegepast op de bouw, renovatie en verbouwing van woningen in het kader van het sociaal beleid versterkte huisvesting. Graag zouden wij deze mogelijkheid op korte termijn eens echt goed onderzocht willen hebben. Met in ons achterhoofd het in te zetten voor de bouw van goedkope en middeldure woningen, een doorberekening van de fiscale voordelen naar inwoners en een inschatting hoe lang een dergelijk instrument nodig zou zijn om de bouw weer op gang te krijgen.

Antwoord:

Ik zal aan het recent gestarte IBO woningbouw de suggestie doen dit idee mee te nemen in hun onderzoek. Dit betreft een onafhankelijk ambtelijk traject dat in beeld brengt welke maatregelen/beleidsopties getroffen kunnen worden om de woningbouw vlot te trekken. Ik teken daarbij aan dat een verlaging van de btw vaak ongericht is: er profiteren ook veel projecten van die anders ook door zouden zijn gegaan. De ondoelmatigheid van het verlaagde btw-tarief als beleidsinstrument blijkt in algemene zin ook uit de recente evaluatie van het verlaagde btw-tarief. Daarnaast leidt de toepassing van een verlaagd btw-tarief vaak tot afbakeningsvraagstukken die de uitvoering complex maken.

Vraag:

Er is grote onderlinge concurrentie, alleen al tussen overheden, om ambtelijke capaciteit, de mensen die de plannen moeten maken en beoordelen. Ik heb gevraagd om een overleg met IPO en VNG om te kijken of we hier meer de samenwerking kunnen opzoeken. Ik was benieuwd of dat overleg al is geweest en of daar mooie uitkomsten uit te melden zijn.

Antwoord:

Met het 'Plan van aanpak versnellen processen en procedures woningbouw' zet ik met partijen in op het maken van de benodigde efficiëntieslag. Dat is nodig omdat het probleem niet is op te lossen door alleen te mikken op het uitbreiden van het aantal ambtenaren. Slimmere werkwijzen leggen een kleiner beslag op de beschikbare capaciteit. VNG en IPO zijn nauw betrokken bij de aanpak om ambtelijke capaciteitstekorten in de woningbouwopgave aan te pakken. Daarin werken partijen op verschillende manieren samen, juist om concurrentie om ambtelijke capaciteit te voorkomen. Nog dit najaar spreek ik met VNG en IPO over de acties ten aanzien van de ambtelijke capaciteit.

Ook ondersteun ik, in het verlengde van de woondeals, de medeoverheden met een financiële regeling (Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals). Vorig jaar is daar al € 4,5 miljoen beschikbaar voor gesteld, in het najaar wordt daar nog eens € 10 miljoen aan toegevoegd. Daarnaast zet ik de flexpoolregeling in. In deze kabinetsperiode is daar € 90 miljoen voor beschikbaar gesteld: de eerste € 40 miljoen is vorig jaar uitgekeerd, dit najaar volgt nog € 10 miljoen, en volgend jaar wederom € 40 miljoen. Ook is er advies en expertise beschikbaar via het expertteam woningbouw en diverse taskforces.

Vraag:

Deze vraag is gesteld in een interruptie van Van Dijk (CDA) en dus formeel door haar gesteld, maar het was een vraag van Nijboer via een interruptie. Vindt u ook niet dat het tijd wordt dat de tochtkorting wordt ingevoerd? De huurverlaging voor huurders die een slecht energielabel hebben. Dat is al meer dan een jaar geleden bij de algemene beschouwingen in een motie van Heerma en Kuijken vastgelegd. Dus dat wordt wel een keer tijd.

Antwoord:

Ik heb in het commissiedebat van 5 oktober jl. over het klimaatakkoord gebouwde omgeving aangegeven dat ik een tochtkorting geen goed idee vind. Ik heb al de nodige maatregelen aangekondigd om de energieprestatie van een woning een grotere rol te laten spelen in het huurbeleid. Zo heb ik aangekondigd dat ik het WWS wil aanpassen, zodat slechtere labels minpunten krijgen. Daarnaast heb ik met de corporaties ambitieuze afspraken gemaakt over het aantal woningen dat zij moeten verduurzamen, en dat zij de isolatiemaatregelen nemen zonder hiervoor een huurverhoging aan de zittende huurder te rekenen. Bovendien komt er een verbod op verhuur van woningen met een EFG-label. Die normering stond eerst voor 2030, maar hebben we met een jaar naar voren gehaald naar 2029. Dat zal verhuurders de komende jaren aanzetten tot versnelde verduurzaming van hun slechte woningen. Ik heb tot slot de afgelopen periode in het kader van de transitiestrategie over het prijsplafond verkend of een huurkorting voor slechte labels bij corporaties een optie zou zijn. Omdat ervoor gekozen is geen energie-specifieke koopkracht maatregelen te nemen, maar de laagste inkomens op andere manier te ondersteunen, heeft

hierover uiteindelijk geen concrete besluitvorming met de corporaties plaatsgevonden.

Vraag:

Daarnaast moeten we ook inzetten op actieve grondbeleid. De minister heeft hiervoor al een prachtige brief opgesteld en daarin staat dat op korte termijn binnen het bestaande wettelijk kader de beschikbaarheid van gronden vergroten zodat gebiedsontwikkeling wordt versneld. Bijvoorbeeld door het voorkeursrecht beter te benutten of eerder parallel een onderhandelingstraject te starten voor onteigeningsprocedures. Met deze maatregelen wordt de regie op het grondbeleid versterkt. Mooie volzinnen, maar ze staan of vallen natuurlijk weer bij de uitvoering en daarom is mijn vraag: wanneer worden we geïnformeerd en wanneer is hier voortgang op?

Antwoord:

Op 19 juni jl. is de brief 'Modernisering grondbeleid' naar uw Kamer gestuurd. Het doel is om het grondbeleid te moderniseren, zodat gebiedsontwikkeling sneller en goedkoper kan. Samen met partijen zoals VNG en NEPROM werken we nu de drie sporen uit.

In spoor 1 onderzoek ik met de gemeenten en provincies hoe het bestaande instrumentarium beter ingezet kan worden. Er zijn inmiddels experts grondzaken toegevoegd aan het expertteam woningbouw van het RVO. Gemeenten en provincies kunnen hier eenvoudig gebruik van maken. Ook het verlengen van de termijnen van het voorkeursrecht kan gemeenten helpen dit instrument vaker in te zetten. Dit voorstel werk ik op dit moment samen met de VNG uit.

In spoor 2 staat het verbeteren van de waardering van grond en het kostenverhaal centraal. Ik ben al aan de slag met maatregelen, zoals het verbeteren van de voorzienbaarheid van kosten en het verbeteren van de taxaties. Deze trajecten zijn onlangs opgestart, evenals de verkenning naar de inbrengwaarde van grond. De uitkomsten van deze verkenning worden medio 2024 met u gedeeld.

In spoor 3 wil ik fundamentele wijzigingen verkennen die ervoor moeten zorgen dat de waardeverhoging van grond ten goede komt aan maatschappelijke opgaven. Onlangs zijn de in de brief aangekondigde verkennende onderzoeken uitgezet, zoals het verbeteren van de baatbelasting en een heffing ter voorkoming van speculatieve grondhandel. Gelet op de aard van dit derde spoor, is het aan het nieuwe kabinet hoe met deze onderwerpen en de resultaten van de onderzoeken wordt omgegaan.

Ik ben voornemens u in maart 2024 een voortgangsbrief te sturen, waarbij ik inga op de stand van zaken van alle maatregelen uit de brief 'Modernisering grondbeleid'.

Vragen van het lid Esch Van, E.M. (PvdD)

Vraag:

Opmerking omtrent omgevingswet: Waarom gaan we in 2023 een beleid uit voeren van verdere decentralisatie, verdere versplintering van regels en verdere versoepeling van het beschermingsrecht? Dat ontgaat onze partij echt. PvdD is voor intrekken van de omgevingswet.

Vraag:

Omgevingswet We zien de oorsprong van de wet en gedachtegoed die onder deze wet lag. De minister is zo ver met de wet om met een kromme stok een rechte slag te slaan. Vraag: Ik daag de minister uit om uit te leggen aan de kamer en ons mee te nemen hoe die wet weliswaar liberaal begonnen, misschien christelijk- sociaal zou kunnen eindigen.

Antwoord:

Met de Omgevingswet wordt er gestuurd op de kwaliteit van de leefomgeving en kan er regie worden genomen. Dit gaat u ook terugzien bij het Wetsvoorstel versterking regie Volkshuisvesting die nu voor advies bij de Raad van State ligt. En bij de Nota Ruimte (de nationale omgevingsvisie), met programma's en bestuurlijke afspraken waarmee het Rijk aangeeft welke keuzes het op nationale schaal maakt. Het instrument van instructieregels wil ik gaan inzetten voor een verplicht Volkshuisvestingsprogramma.

De Omgevingswet biedt een geharmoniseerd instrumentarium voor zowel het beschermen als het benutten van onze leefomgeving. Bij inwerkingtreding gaat de Omgevingswet uit van een gelijkwaardig beschermingsniveau, overeenkomstig de huidige wetgeving. Ook is uitvoering gegeven aan het uitgangspunt decentraal wat kan, maar centraal wat moet. Decentrale overheden wordt de mogelijkheid geboden om op meer onderwerpen lokaal maatwerk te bieden maar dit op een integrale wijze.

Het wetgevingsproces is na een lang en zorgvuldig proces afgerond. De Omgevingswet, de Invoeringswet en de vier Aanvullingswetten zijn met grote meerderheid door het parlement aangenomen. Ook de besluitvorming over de inwerkingtreding heeft een uitgebreid en zorgvuldig proces doorlopen, in nauwe afstemming met de decentrale overheden. In februari en maart hebben de Tweede en Eerste Kamer ingestemd met 1 januari 2024 als datum van inwerkingtreding. Hiermee is de noodzakelijke en gevraagde duidelijkheid voor de uitvoering gekomen. De inwerkingtredingsbesluiten zijn vervolgens vastgesteld en gepubliceerd. Er ligt nu een opdracht om te zorgen voor een zorgvuldige in- en uitvoering van het nieuwe stelsel.

Daarnaast biedt de Omgevingswet ruimte voor participatie bij de voorbereiding van plannen, vergunningen en andere besluiten. Op deze wijze wordt de afstand tussen burger, bedrijfsleven en overheid verkleind. Kortom, de Omgevingswet maakt het mogelijk om vorm te geven aan, en aan de slag te gaan met, de actuele en toekomstige opgaven van de fysieke leefomgeving. Wat mij betreft is de wet niet scherp in enkel een overtuiging. De wet en haar doelen bieden kansen voor goed rentmeesterschap en voor een balans tussen beschermen en benutten.

Vraag:

Nota Ruimte: de minister schetst een aantal uitgangspunten. Ik wil hem hierop bevragen: Keuzes moeten niet moeten leiden tot afschuiven op volgende generaties of andere gebieden. Hoe is dit te rijmen met het huidige stikstofbeleid, waar deze regering inzet op koop en verplaatsing? Om de uitstoot naar andere gebieden te verplaatsen. Of het openen van Lelystad airport? Hoe zorgt de minister dat het uitgangspunt afschuiven op de volgende generaties gerespecteerd wordt? Niet alleen niet zijn ministerie, maar alle. Hoe borgen we die garantie?

Vraag:

Nota Ruimte: de minister schetst een aantal uitgangspunten. Ik wil hem hierop bevragen: Hoe verdelen we eerlijk de lasten? We bedoelen toch niet dat heel Nederland straks in de luchtvervuiling moet zitten zoals mensen nu rond snelwegen zitten? Of heel Nederland geluidsoverlast zitten zoals Schiphol? Dat is toch niet het eerlijk verdelen wat de minister bedoeld?

Vraag:

Nota Ruimte: de minister schetst een aantal uitgangspunten. Ik wil hem hierop bevragen: Goed voorouderschap gaat borgen binnen zijn ministerie en andere ministeries?

Antwoord:

Het kabinet werkt aan het opstellen van de Nota Ruimte. Daarbij hanteren we leidende principes:

- Door recht te doen aan volgende generaties: dat betekent goed rentmeesterschap en niet afwentelen naar elders of naar de toekomstige generaties. En we streven naar een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten;
- Door recht te doen aan schaarste: we gaan voor meervoudig ruimtegebruik. We zoeken waar het kan naar mogelijkheden voor slimme functiecombinaties en naar efficiënt ruimtegebruik, mét behoud van ruimtelijke kwaliteit;
- Door recht te doen aan eigenheid van regio's: we stellen gebiedskenmerken centraal en gaan voor lokaal passende oplossingen.

Zo heeft het kabinet dat ook vastgelegd in de Contourennotitie voor de Nota Ruimte.

Niet afwentelen en rentmeesterschap betekent dat we bij het verdelen van de ruimte voorkomen dat negatieve effecten van keuzes naar elders of naar de toekomst worden afgeschoven. Tegelijk streven we naar een eerlijke verdeling van de lusten en lasten binnen ons land. Ook dat is onderdeel van niet afwentelen. Daarvoor kijken we naar een goede, integrale afweging van verschillende ruimtevragen binnen Nederland.

De keuzes uit de Nota Ruimte zullen goed worden geborgd. Om op het nationale schaalniveau sturing te kunnen geven benutten we daarvoor het beschikbare instrumentarium. Denk aan juridische instrumenten, zoals het BKL. Maar ook de Nota Ruimte zelf is een instrument. Zo zullen ruimtelijke keuzes worden verankerd in een Nationale ruimtelijke hoofdstructuur met kaarten die opgenomen wordt in de Nota.

De totstandkoming van de Nota Ruimte doen we zorgvuldig. Parallel aan de contourennotitie en het proces om te komen tot de Nota Ruimte werken de provincies in het NOVEX-puzzelproces aan de ruimtelijke voorstellen. Dit jaar wordt vanuit de provincies duidelijk in hoeverre het mogelijk is om met behoud van ruimtelijke kwaliteit, opgaven in te passen en te ordenen. Dan wordt ook duidelijk waar nog ruimtelijke keuzes nationaal en decentraal nodig zijn. Dit wordt een van de onderdelen van de Nota Ruimte, gericht op de uitvoering in specifieke gebieden. Tegelijkertijd stelt het programma Mooi Nederland ruimtelijke kwaliteit centraal bij de aanpak van maatschappelijke

opgaven – op de korte en de lange termijn (2030, 2050 en 2100). Door de grote vraagstukken in de toekomst te verkennen, deze samen te brengen in integrale toekomstbeelden en te vertalen naar concrete inrichtingsoplossingen op gebiedsniveau laten we in de Nota Ruimte zien hoe we ons land kunnen inrichten, mét toevoeging van ruimtelijke kwaliteit.

Vraag:

De minister wil meer standaardisering in de bouw, maar hoe verhoudt zich dat tot die omgevingswet die juist meer maatwerk regels gaat toe staan ofwel allemaal verschillende regels per gemeente maar deze minister wil meer standaardisering in de bouw. PvdD snapt dit niet en benieuwd of dat de minister dit wel in ziet?

Antwoord:

De maatwerkregels waar mevrouw van Esch op doelt verhouden zich inderdaad niet met de wens tot meer standaardisatie. Daarom laat ik deze bevoegdheid van de gemeente tot het nemen van maatwerkregels via een wijziging van het BBL niet in werking treden. Deze wijziging heeft voor het zomerreces voorgehangen in beide Kamers en is vorig jaar ook besproken in het debat Klimaatakkoord Gebouwde Omgeving. De maatwerkbevoegdheid van gemeenten treedt daarmee niet in werking onder de omgevingswet, specifiek ten aanzien van de milieuprestatie en de energieprestatie. Door wel landelijk uniforme regels en eisen te stellen op deze onderwerpen in de Bouwregelgeving wordt die standaardisering in de bouw juist bevorderd, zoals toegelicht in de Kamerbrief van 4 oktober jl.]. Dit faciliteert een meer fabrieksmatige aanpak waarbij de beperkte arbeidscapaciteit efficiënter wordt ingezet voor de bouw en verbouw van woningen. De schaalvoordelen hiervan moeten bovendien leiden tot een kostendaling en versnelling, wat broodnodig is in de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de woningbouw.

Vraag:

Vandaag deed de minister een tweet uit over de bouwlocaties en het aantal woningen richting 2040. Hij zei in zijn tweet nadrukkelijke gekeken te hebben naar het noorden, zuiden en het oosten. De focus lag dit keer niet op het westen. Maar wat bleek: als ik ga tellen, dan komen wij op bijna 500.000 van die 600.000 woningen die wel gewoon in de randstad ingepland stonden. Ik ben benieuwd: kan de minister dit uitleggen? Welke afwegingen hebben bijgedragen aan de keuze van deze spreiding en ruimtelijke verdeling voor toekomstig Nederland? En hoe toekomstbestendig is die keuze met de KNMI-scenario's in het achterhoofd die we recent hebben ontvangen?

Antwoord:

De in mijn tweet genoemde aantallen betreffen de huidige 17 grootschalige woningbouwlocaties. Hier is het naar verwachting uiteindelijk mogelijk meer dan 600.000 woningen toe te voegen richting 2040 en verder, mits aan aanvullende randvoorwaarden en financiële opgaven voor grootschalige gebiedsontwikkeling wordt voldaan. Daarnaast zal ik in de Nota Ruimte ook nieuwe locaties voor grootschalige woningbouw benoemen. In de Contourennotitie voor deze Nota heb ik aangegeven daarbij voor heel Nederland te willen kiezen. Ik heb ook uitgewerkt aan welke regio's ik denk. In de Nota Ruimte zal ik – in integrale afweging met de andere ruimtelijke opgaven, waaronder klimaatbestendigheid – tot het benoemen van nieuwe (grote) locaties voor woningbouw komen.

Vraag:

Minister heeft veel bouwplannen, maar stikstofruimte heeft de minister niet. Ik zie nog altijd weinig actie van deze minister om dat snel en voortvarend aan te pakken. Wat gaat hij nu doen? Wat voor voorbereidingen heeft hij misschien voor een mogelijke opvolger toch snel te komen met die stikstof reductie en die natuurherstel die zo nodig is. Want ik hoor collega's over een straatje erbij bouwen in het groen, maar laten wij dat aub niet ongeclausuleerd doen, want als de natuur die als zo onder druk staat verder in de verdringing komt, is dit geen vruchtbare route.

Antwoord:

Stikstof zet de woningbouwopgave niet op slot, maar heeft wel een vertragend effect. Hoewel veel projecten te maken hebben met stikstof, leert de ervaring dat er binnen projecten vaak een oplossing wordt gevonden om het project zonder problemen doorgang te laten vinden. Ervaringen uit de woondeal-regio's bevestigen dit: stikstof is een probleem dat weliswaar aanwezig is, maar waar bouwers en overheden ook mee leren omgaan. Voor 'het straatje erbij' is dit niet anders. Stikstof kan wel een vertragend effect hebben. Om dit te beperken, zetten we via het programma Schoon en Emissieloos bouwen in op de verduurzaming van de bouwsector, waarmee ook de stikstofemissies worden beperkt. Daarnaast maak ik mij hard om stikstofruimte voor bouwplannen veilig te stellen door middel van het stikstofregistratiesysteem (SSRS), zodat de stikstofruimte die

niet voor natuurherstel nodig is (deels) voor woningbouw kan worden ingezet. Tot slot zetten we in op een vereenvoudiging van de vergunningverlening, d.m.v. standaardisatie door middel van kengetallen en vuistregels, en onderzoeken we de haalbaarheid van een generieke voortoets waarmee initiatiefnemers snel kunnen beoordelen of hun project al dan niet vergunningplichtig is.

Vragen van het lid Grinwis, Pieter (CU)

Vraag:

Volkshuisvesting gaat ook over beschermen wat kwetsbaar is. Daarbij gaat het om de huurders met een gewoon inkomen die zijn aangewezen op de particuliere verhuur. Ook voor investeerders in nieuwe huurhuizen dient duidelijkheid te komen. Oproep aan de minister: maar vaart met de wet betaalbare huur en stuur deze zo snel mogelijk naar de kamer. De raad van state studeert er al sinds 28 juni op dat geldt voor de wet regie op de volkshuisvesting vanaf 18 juli. Zij voelen de urgentie van de woning nood en betaalbaarheid toch ook?

Antwoord:

Ik ben het eens dat we vaart moeten houden met de Wet Betaalbare huur en de Wet Versterken regie op de volkshuisvesting. Ik verwacht de adviezen van de Raad van State in de komende weken. Daarbij doe ik dan ook een beroep op uw Kamer om op deze wetten voortvarend te behandelen. Voor de Wet Betaalbare huur stuur ik uw Kamer op korte termijn een brief met een stand van zaken en een vooruitblik op het proces.

Vraag:

Het nationaal isolatieprogramma: Hoe gaat het met de straat voor straat aanpak? Kunnen de VVE's inmiddels ook bij al de regelingen van de minister terecht en heeft de minister de vleermuizen opstand inmiddels bedwongen?

Antwoord:

Een belangrijk onderdeel van het Nationaal Isolatieprogramma is de lokale aanpak. In de lokale aanpak worden kwetsbare eigenaar-bewoners via gemeenten extra ondersteund bij het isoleren van hun woning. Voor de eerste tranche van de lokale aanpak kunnen gemeenten dit jaar 306 miljoen euro aanvragen om ruim 210.000 eigenaar-bewoners te helpen. Met de middelen voor kwetsbare dorpen en wijken wordt het beschikbare bedrag opgehoogd met nog eens 119 miljoen euro. In de eerste maanden van dit jaar hebben veel gemeenten hard gewerkt aan het maken van plannen, het contracteren van partijen en het indienen van hun aanvraag. Bij werkbezoeken zie ik ook al veel mooie voorbeelden waar deur voor deur, mensen vanuit de gemeente raad en daad aangeboden krijgen bij het isoleren van hun woningen. Per 5 oktober hebben 214 gemeenten de middelen aangevraagd en er is kort geleden een oproep uitgegaan dat op 31 oktober het loket sluit, zodat zoveel mogelijk isolatieaanpakken dit jaar kunnen worden ingezet. In 2024 en 2025 volgen nog tranche twee en drie van de lokale aanpak, om in totaal 750.000 woningen te isoleren. In de lokale aanpak kunnen ook Verenigingen van eigenaren (VVE's) worden geholpen en gemeenten zijn nadrukkelijk gevraagd om juist al in de eerste tranche te komen met isolatieplannen voor hun VvEs, aangezien deze trajecten langer duren. Daarnaast maken VvE's gebruik van het Nationaal Warmtefonds en de Subsidie Verduurzaming VvE's (SVVE). Over de uitdagingen rond isolatie en de Natuurbeschermingswet heb ik op 4 oktober een uitgebreide brief aan de Kamer gezonden. Op de middellange termijn zijn gemeentelijke SMP's dé oplossing. Het gaat dan om ecologisch onderzoek en maatregelen voor de hele gemeente. Voor het opstellen en uitvoeren van deze SMP's stel ik dit jaar €44 mln. beschikbaar aan gemeenten en provincies. Voor de periode totdat bewoners gebruik kunnen maken van een SMP van hun gemeente hebben we een tussenoplossing uitgewerkt, zodat er ook in de komende jaren natuurvriendelijk geïsoleerd wordt. Ook kijken we samen met het ministerie van LNV, de medeoverheden, de isolatiebranche en ecologen naar de ontwikkeling van innovatieve methoden waardoor soorten gemakkelijker op te sporen zijn. Mijn collega voor Natuur en Stikstof en ik hopen hier op korte termijn een convenant met in ieder geval de provincies en de isolatiebranche over te sluiten.

Vraag:

Vraag van Nijboer bij dekking amendement Grinwis, Bekkenman en Boulakjar, die komt in dit amendement vanuit onderuitputting woningbouwimpuls. Grinwis ziet hier een bron voor dekking in maar ziet ook een andere bron voor dekking: Artikel 3, heeft een vrije ruimte die niet juridisch/beleidsmatig verplicht was van 2,2% op artikel 3. Dat zijn vele miljoenen maar tegelijkertijd had de minister daar ook plannen voor. Ik hoor graag van de minister wat hij de minst slechte dekking vindt.

Antwoord:

In de BZK-begroting zijn op dit moment middelen beschikbaar voor het stimuleren van wooncoöperaties. De wooncoöperatie draag ik een warm hart toe en ik ben eraan geëngageerd om samen met partners te werken aan deze verrijking van het woonlandschap. Bij de uitwerking van manieren om met de beschikbare middelen wooncoöperaties effectief te stimuleren, heb ik de afgelopen maanden echter opnieuw ondervonden hoe weerbarstig dit is. Het grootste probleem voor initiatieven die een wooncoöperatie willen starten is het financieerbaar krijgen van een voorstel, maar ook andere aspecten die nodig zijn in de route om daar te komen zijn zeer uitdagend, zoals ik heb toegelicht in mijn brief van 11 oktober (Kamerstuk 29 453, nr. 566). Ik wil de beschikbaar gestelde € 10 mln. dan ook vooral inzetten om initiatieven ondersteuning te bieden bij het financieerbaar krijgen van hun voorstellen. Dat is de belangrijkste stap die nu gezet moet worden zodat zij ook de gang naar financiers kunnen maken, waarbij we weten dat banken op dit moment maximaal 70% van de totale kosten voor hun rekening nemen. De overige 30% moeten initiatieven op andere manieren financieren. Over de wijze waarop die het verkrijgen van die financiering ook verbeterd kan worden ben ik in gesprek met verschillende partijen.

Ten aanzien van de dekkingsopties die er zijn voor het amendement heb ik uw Kamer middels een brief van 6 oktober jl. geïnformeerd over de budgetflexibiliteit van artikel 3. Hierin heb ik gemeld dat er voor de middelen in categorie "vrij te besteden" nadrukkelijk wél een bestemming is en dat een groot deel inmiddels juridisch verplicht dan wel bestuurlijk gebonden is. Ik verwacht de middelen uit de onderuitputting Wbi nodig te hebben om woningbouw in grotere en complexe gebieden mede mogelijk te maken, waartoe de Kamer ook bij herhaling heeft aangespoord.

Vraag :

Aantal verstrekte vergunningen is te laag. Hoe vullen we de grondwettelijke opdracht van bevordering van voldoende woongelegenheden in? Hoe herstellen we de oer-Hollandse traditie? Hoe herstellen we de woningbouw en hoe doen we dat tegelijkertijd? Wat is het antwoord van de minister op deze vraag?

Antwoord:

Een snelle groei van het aantal woningen is nodig om het woningtekort in Nederland terug te laten lopen. We hebben een grote opgave om van 2022 tot en met 2030 981.000 woningen te bouwen, waarvan twee derde betaalbaar. De Rijksoverheid heeft het afgelopen jaar haar verantwoordelijkheid voor de volkshuisvesting weer stevig opgepakt nadat het Rijk daarvoor veel te terughoudend is geweest in haar zorgplicht voor de volkshuisvesting. Met het afsluiten van 35 regionale woondeals door het hele land hebben we de bouwopgave tot en met 2030 ingevuld. We weten nu waar en wat er gebouwd gaat worden en voor wie. Provincies en gemeenten staan hier niet alleen voor. Daarmee is het fundament gelegd en is de regie op de volkshuisvesting terug. Tegelijkertijd zijn de omstandigheden voor woningbouw door onder meer de gestegen rente en bouwkosten moeilijker geworden. Daarom zetten we de komende tijd maximaal in op het realiseren van de afspraken met provincies, gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen. De opgave ondersteunen we financieel én met kennis en expertise. We doen er alles aan om de verwachte dip in de bouwproductie zo klein en kort mogelijk te houden. Daarom zetten we extra financiering in via de start-bouwimpuls van 300 miljoen euro en 300 miljoen euro voor het versneld realiseren van flexwoningen. Ook het ontwikkel- en bouwproces gaat op de schop. Met het 'Plan van aanpak versnellen processen en procedures woningbouw' willen we de ontwikkeltijd van een woningbouwproject flink verkorten. Nu duurt de gemiddelde gebiedsontwikkeling zeven tot tien jaar. Dat is te lang. Samen met medeoverheden gaan we ervoor zorgen dat knelpunten om te kunnen voldoen aan randvoorwaarden voor woningbouw zoveel mogelijk worden weggenomen. Dit met oog voor een gezond, veilig en schoon leefmilieu voor nu en in de toekomst. Dit maakt het mogelijk om het komend jaar vol in te zetten op het doorbouwen op zoveel mogelijk locaties, bestaand én nieuw te ontwikkelen.

Vraag:

Biedt de begroting die de minister heeft meegebracht naar dit huis nu echt een adequaat antwoord op deze ongelofelijk urgente huisvestingsvraag?

Antwoord:

Ik deel de zorgen van de heer Grinwis over de urgentie van de woonopgave. Nog te veel mensen hebben moeite om een passende en betaalbare woning te vinden en teveel mensen hebben moeite om maandelijks de huur en energielasten te betalen. Ook wonen sommige mensen in een wijk waar de leefbaarheid onder druk staat. Een belangrijke oorzaak van de toenemende druk op het grondrecht van goede huisvesting is dat we de rol van de Rijksoverheid te klein hebben gemaakt.

Dit kabinet heeft volkshuisvesting weer een kerntaak gemaakt en het fundament gelegd om de regie op de volkshuisvesting te hernemen. En dat was nodig. We staan voor een enorme en complexe opgave. Het fundament bestaat hoofdzakelijk uit de Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA), die is uitgewerkt in zes inhoudelijke programma's. In de NWBA zijn ambitieuze doelstellingen neergezet gericht op zowel het verbeteren van de beschikbaarheid, de betaalbaarheid en de kwaliteit van woningen en de omgeving. We willen er niet alleen voor zorgen dat er meer betaalbare woningen komen, we willen ook dat woonlasten beter te dragen zijn, dat woningen duurzamer worden en dat kwetsbare wijken meer perspectief krijgen. Deze doelen hangen samen, maar kenmerkend voor de volkshuisvesting is dat deze doelen een afweging vergen. Keuzes zijn nodig om een balans te vinden tussen deze drie doelen. Daarbij is geen snelle oplossing.

Het belangrijkste nu is dat we voortgang (blijven) boeken, want de opgave verdraagt geen stilstand. In de Staat van de Volkshuisvesting 2023, die ik in november aan uw Kamer zal toezenden, kunt u een compleet beeld tegemoet zien van de voortgang van de Nationale Woon- en Bouwagenda en de zes beleidsprogramma's en ga ik tevens in op de externe factoren die de voortgang beïnvloeden.

Vraag:

Van Esch vraagt verdere toelichting op vraag naar minister m.b.t. vleermuizenopstand. Antwoord Grinwis: Alles van waarde is weerloos. Vleermuizen kunnen niet voor zichzelf opkomen. Maar er zijn botsende waarde. We willen ook z.s.m. isoleren. Dit moeten we zo goed mogelijk oplossen. De middelen uit het isolatieprogramma zijn dan niet voor bedoeld. Mijn vrees is dat we naar elkaar gaan kijken, dat het probleem toch niet wordt opgelost, omdat er geen geld is voor die soorten management plannen en dat uiteindelijk die huizen ook niet worden geïsoleerd. Mijn vraag is: Hoe krijgen we maximale snelheid in het oplossen van dit probleem zonder dat inderdaad dat wat van waarde is het loodje legt.

Antwoord:

De middelen voor de lokale isolatieaanpak moeten leiden tot isolatie van woningen van kwetsbare eigenaar-bewoners. Daar zijn deze middelen voor bedoeld. Of gemeenten ook de middelen voor de lokale aanpak inzetten voor SMP's is aan gemeenten zelf. Zij dienen een goede afweging te maken hoe zij de kwetsbare huishoudens zo goed en snel mogelijk aan een lagere energierekening kunnen helpen. Voor de lokale aanpak geldt in ieder geval een resultaatverplichting van ten minste één isolatiemaatregel voor het aantal woningen waarvoor gemeenten een aanvraag doen.

Ik wil gemeenten aanmoedigen om met de middelen natuurinclusief te isoleren, volgens de werkwijze die voor de korte termijn hiervoor wordt ontwikkeld en waarover ik onlangs een brief heb gestuurd aan de Tweede Kamer. Zo kan vertraging van de lokale isolatieaanpak zoveel mogelijk worden voorkomen. Voor de financiering van de SMP's om natuurinclusief isoleren makkelijker te maken op de middellange termijn komt er dit jaar nog de SPUK natuurinclusief isoleren. Daarnaast kan gebruik gemaakt worden van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) om SMP's te bekostigen. Ik roep gemeenten op hier maximaal gebruik van te maken. In 2024 is het streven een tweede tranche van de SPUK natuurinclusief isoleren open te stellen. Daarnaast kunnen vanaf 1 januari 2024 VvEs de subsidieregeling SVVE voor ecologisch onderzoek gebruiken.

Vragen van het lid Bisschop, R. (SGP)

Vraag:

Er is extra geld nodig voor verduurzaming van woningen en bedrijfspanden (en niet te vergeten uitbereiding van het elektriciteitsnet, maar dat is dan weer een ander potje). Wat gaat het kabinet hier nu nog in betekenen? Komt er budget beschikbaar voor een grootschalige isolatie-verduurzamingsaanpak op bouwtypeniveau met een vorm van gebouwgebonden financiering?

Antwoord:

Dit kabinet op meerdere manieren budget beschikbaar gesteld voor de verduurzaming van woningen en andere gebouwen. Dit loopt deels via subsidies, zoals in het Nationaal Isolatieprogramma, de ISDE met subsidie voor warmte-opties voor alle gebouwen en isolatiesubsidie voor koopwoningen en de DUMAVA voor maatschappelijk vastgoed. Deels loopt het via fiscale ingrepen, zoals de afschaffing van de verhuurderheffing en de Energie-investeringsaftrek voor bedrijven. Er zijn ook nieuwe financieringsmogelijkheden. In mijn brief van

november 2022 heb ik aangegeven dat het kabinet het voornemen heeft een wetsvoorstel uit te werken dat een robuuste juridische basis geeft voor gebouwgebonden financierings- en ontzorgingsconcepten. De voorbereiding hiervan loopt. Het gaat echter niet om een eenvoudig instrument. Voorlopig is er in ieder geval financiering van het Nationaal Warmtefonds beschikbaar voor woningeigenaren, met 0% rente voor woningeigenaren met een laag inkomen. Voor bedrijven en instellingen heeft Bespaargarant met steun van BZK een balansneutrale financiering beschikbaar.

Vraag:

Woningbouw en de noodzaak tot verduurzaming. Beide processen stagneren. Naast de al genoemde oorzaken door de collega's hoorde ik ook praktijkverhalen van gemeenten met de handen in het haar zitten omdat ze geen mensen hebben om alle wetten en regels waar ze aan moeten voldoen uit te voeren en dus kunnen projecten niet op een goede manier gestart worden. Vandaar twee vragen aan de minister: Is de minister bereid om samen met de gemeenten te bezien hoe die overladen regelgeving behapbaarder gemaakt kan worden zodat in elk geval niet meer de voortgang van allerlei woningbouwprojecten frustrereert en hoe kan de minister gemeenten beter ondersteunen, bijvoorbeeld met extra inzet vanuit ambtenarenpoules?

Antwoord:

Eén van de vertragingsfactoren in het proces van woningbouwontwikkeling is de omvangrijke onderzoeksopgave (ten behoeve van bestemmingsplan/ omgevingsplan). Een toegenomen complexiteit leidt tot een grote en niet efficiënt uitgevoerde onderzoeksopgave. Ook hebben het niet voortvarend doorlopen van de omgevingsrechtelijke procedure en diverse wet- en regelgeving (onbedoeld) een vertragende werking op de woningbouwproductie. Dit pak ik aan met het Plan van Aanpak versnellen processen en procedures woningbouw in afstemming met gemeenten. Ook met de Wet versterking regie volkshuisvesting, wil ik de procedure versnellen, zoals met beroep in één instantie. Ik ben ook in gesprek met de belanghebbende partijen om te komen tot afspraken voor standaardisatie op wat lokaal wordt uitgevraagd op het gebied van duurzame woningbouw. Dit zorgt voor meer efficiëntie voor het opschalen van duurzame innovaties en voor het versnellen van de woningbouwproductie.

Verder ondersteun ik gemeenten onder andere met de flexpoolregeling. In deze kabinetsperiode is daar € 90 miljoen voor beschikbaar gesteld: de eerste € 40 miljoen is vorig jaar uitgekeerd, dit najaar volgt nog € 10 miljoen, en volgend jaar wederom € 40 miljoen. Ook is er advies en expertise beschikbaar via het Expertteam Woningbouw en diverse taskforces. Met deze ambtenarenpoules en het Expertteam Wonen worden gemeenten ondersteund met kennis en kunde over onder andere wet- en regelgeving.

Vraag:

Als het gaat over de huursector geldt ook hier weer: extra regelgeving kan contraproductief werken. Wat gaat de minister doen om niet goed werkende regelgeving aan te passen als dat contraproductief blijkt te zijn?

Antwoord:

Bij de vormgeving van regulering in de huursector, zoals bij de wet betaalbare huur, hebben we voortdurend oog voor de balans tussen betaalbaarheid en beschikbaarheid. Want er moet investeringsbereidheid blijven om woningen toe te voegen. Ook is veel van de huidige regulering tijdelijk van aard. Zolang er schaarste is waardoor de betaalbaarheid onder druk staat blijft deze regulering van kracht, maar als er een meer gezonde balans is tussen vraag en aanbod kan sommige regulering ook weer losgelaten worden.

Vraag:

Tot slot, voorzitter, wil ik nog even stilstaan bij de Nota Ruimte. De minister heeft de contouren van de nieuwe nota geschetst en dat roept vragen op: is dit nou een herziening van de nationale omgevingsvisie? Ik kan het me nauwelijks voorstellen, maar ik vraag het toch maar.

Antwoord:

Ja, dat klopt. De Nota Ruimte zal de NOVI vervangen als Nationale Omgevingsvisie. In de Nota Ruimte zal veel meer dan in de NOVI het hernemen van regie op de ruimte door het Rijk centraal staan. Zoals beschreven in de Contourennotie voor de Nota Ruimte hebben we daarbij een duidelijk doel voor ogen: het eerlijk verdelen van de schaarse ruimte, met in heel Nederland een goede kwaliteit van de leefomgeving.

Vraag:

Vervolgens, hoe gaat de minister zorgen voor behoud van goede landbouwgronden in heel Nederland en voldoende zoet water hiervoor? Waar wil hij naar toe met een agrarische hoofdstructuur?

Antwoord:

In de contourennotitie heb ik hierover aangegeven dat we ons voor de grondgebonden landbouw richten op een perspectief per gebied op basis van het water- en bodemsysteem. De mogelijkheden die het water- en bodemsysteem bieden zijn daarmee sturend voor het type landbouw, de intensiteit van de landbouw op een plek en de combinatiemogelijkheden met andere opgaven zoals versterken van de biodiversiteit of recreatiemogelijkheden. Hierbij is het belangrijk te zorgen voor een economisch sterke landbouw met voldoende verdienvermogen; om de landbouw in Nederland te bezien in relatie tot de rol van Nederland in de Europese voedselvoorziening. Zo ontstaat een gedifferentieerd beeld op gebiedsniveau. Op basis van dat beeld kunnen oplossingsrichtingen worden uitgewerkt voor de landbouw i.r.t. water en bodem, natuur en andere ruimtevragers. Daarbij zie ik ook kansen voor andere teelten: bijvoorbeeld voor biobased bouwmaterialen of teelten die beter tegen verzilting of vernatting van gebieden kunnen. Het afwegingskader 'Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond', dat wordt opgenomen in het ontwerp-NPLG, helpt om tot goede keuzes te komen voor functieverandering en voorkomt dat de landbouw het sluitstuk wordt in de discussie rondom ruimte.

Zoetwaterbeschikbaarheid is een van de grote vraagstukken voor de toekomst van de landbouw. Hiervoor is het van belang om meer water vast te houden, te bergen en zuinig om te gaan met het beschikbare water. De oplossingen hiervoor zijn ook per gebied verschillend, en zullen onderdeel moeten worden van de ontwikkelrichtingen per gebied.

Een agrarische hoofdstructuur zal globaal inzicht geven in de verschillende ontwikkelrichtingen voor de landbouw per gebied, gelet op o.a. het water- en bodemsysteem en andere gebiedsspecifieke kenmerken die van invloed zijn op het toekomstperspectief. Daarbij zie ik sterke samenhang en verwevenheid met de ecologische hoofdstructuur.

Vraag:

Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat provincies als gebiedsregisseurs voldoende speelruimte krijgen om opgaven integraal op te pakken?

Antwoord:

Op basis van het eind 2022 toegezonden startpakket met nationale opgaven werken de provincies nu aan integrale ruimtelijke voorstellen. Eind van dit jaar komen deze voorstellen naar het Rijk en zullen deze tezamen met de Rijksbrede opgaven en de ruimtelijke vragen worden verwerkt in de Nota Ruimte. Het Rijk en elke provincie maken vervolgens voor de periode tot 2030 wederkerige bestuurlijke afspraken over de ruimtelijke inpassing én uitvoering van de nationale opgaven. Het is aan het nieuwe kabinet om deze ruimtelijke arrangementen te gaan maken.

Vragen van het lid Koekkoek, M. (Volt)**Vraag:**

Tekort aan studentenwoningen zorgt onder de studenten voor veel stress en onnodig lange reistijden. Uit wanhoop accepteren studenten te dure en slecht onderhouden kamers. Als oplossing wordt gekeken naar het ombouwen van bestaande gebouwen. We zien dat vooral internationale studenten vaak te veel betalen voor een te kleine kamer, omdat aanbieders gebruik maken van een hotelvergunning. Dit is al jaren een probleem en al jaren roepen partijen dat dit niet kan. En toen zien we steeds dat nieuwe projecten worden afgerond. Woningen waar je maar een jaar mag blijven wonen, dat is geen houdbare oplossing. Nu er grote veranderingen plaatsvinden in de markt, vraag ik aan de minister of hij ook niet vindt dat hier iets aan moet gebeuren?

Antwoord:

Er is een tekort aan betaalbare studentenkamers in Nederland. In het Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting (LAS) is afgesproken dat er 60.000 betaalbare studentenwoningen bij moeten komen in de periode tot 2030. De Landelijke Monitor Studentenhuisvesting laat zien dat het tekort aan studentenkamers in 2022 iets is teruggelopen van 27.000 naar 23.000. Daarnaast blijkt uit de rondgang van de studentenhuisvestingsregisseur dat er voor 20.000 studenteneenheden concrete bouwplannen liggen. Nu er nog schaarste heerst, worden vooral internationale studenten geconfronteerd met een te lage kwaliteit kamer of een huurcontract met beperkte huurbescherming, omdat ze geen uitwijkmogelijkheid hebben. Zoals afgesproken in het LAS, onderzoek ik samen met de relevante stakeholders de mogelijkheden om tot een betere

balans te komen, waarbij het ook voor hoger onderwijsinstellingen makkelijker moet worden huisvesting te faciliteren.

Vraag :

We horen uit de gemeenten de vraag om zelf te kunnen bepalen waar de inkomensgrens voor sociale huur ligt en hoe kijkt de minister daar tegenaan?

Antwoord:

Voor de afbakening van de sociale huisvestingstaak van corporaties is het staatssteunbesluit van de Europese Commissie uit 2009 van groot belang. Dit besluit bepaalt de kaders die we mogen hanteren in Nederland voor het bieden van geoorloofde staatssteun aan woningcorporaties. Onderdeel van dit staatssteunbesluit is de noodzaak dat we in Nederland een inkomensgrens hanteren voor de doelgroep die in aanmerking mag komen voor een sociale huurwoning van een corporatie. Met de huidige vormgeving van de inkomensgrenzen - gedifferentieerd naar huishoudsamenstelling, met een vaste vrije toewijzingsruimte en een mogelijkheden om lokaal de vrije toewijzingsruimte uit te breiden - zitten we op de grens van wat binnen het staatssteunbesluit toegelaten is. Het is niet mogelijk om per gemeente een aparte inkomensgrens te hanteren. Als gemeenten in hun sociale huurwoningen meer huishoudens willen huisvesten die een inkomen hebben boven de huidige inkomensgrenzen, roep ik hen op de vrije toewijzingsruimte hiervoor te gebruiken. Die ruimte wordt in de meeste gemeenten nog niet (volledig) benut.

Vraag:

Projectontwikkelaars geven regelmatig aan dat de eis tot sociale woningbouw (dus met lagere huren) bouwprojecten onrendabel maakt. Ze eisen dan kostencompensatie in de vorm van subsidie van de zogenaamde onrendabele top, wat de overheden veel belastinggeld kost. En toch blijken dan achteraf nog winsten gemaakt te worden. En wij stellen vertrouwen voorop maar controle is vaak ook zinvol. Daarom wil ik de minister vragen hoe hij aankijkt naar een open-boek-verplichting voor projectontwikkelaars in relatie tot het helpen van het wegnemen van onrendabele toppen bij nieuwbouwprojecten.

Antwoord:

Uiteraard hecht ik er veel waarde aan om geen subsidies te verstrekken aan projecten als er geen onrendabele top is. Ik vraag daarom bij de aanvraag inzicht in de cijfers van publieke en private partijen in bijvoorbeeld de Woningbouwimpuls en de Startbouwimpuls om zo onder andere te bepalen of de inzet van de financiële middelen doelmatig is. Ook bij de regionale versnellingsstafels is het van belang openheid te geven om zo met elkaar goed te kunnen programmeren en te investeren.

Vragen van het lid Haga, W. van (Groep Van Haga)

Vraag:

Voorzitter, de particuliere huurmarkt dreigt te verdwijnen. De Zweedse vastgoedbelegger Heimstaden gaat 12.000 Nederlandse huurwoningen uitpanden, vanwege de onbetrouwbaarheid van de overheid. "Goed nieuws voor de woningzoekenden" volgens Hugo de Jonge. Kan de minister nog eens uitleggen waarom dit goed is voor de woningmarkt en voor de economie?

Antwoord:

Particuliere beleggers hebben de afgelopen vijf jaar ruim 75.000 woningen hebben aangekocht die vervolgens als een dure huurwoning in de markt zijn gezet. Dat zijn niet de institutionele partijen, maar is wel een aanzienlijk deel van de markt. Dat er nu door een aantal partijen woningen worden verkocht die terecht komen bij kopers met een middeninkomen vind ik geen slecht nieuws. Ik ben blij dat partijen wel klaar staan om in de Nederlandse woningmarkt te blijven of in te stappen. We hebben investeerders nodig om structureel voldoende woningen te realiseren. Zonder investeringen vanuit Nederlandse pensioenfondsen zal het ons niet lukken om de bouw van de bijna één miljoen woningen tot en met 2030 te realiseren. Daarom vind ik het een positief signaal van veel partijen uit allerlei hoeken om door te zetten op dit initiatief. Ook de Institutionele Beleggers Vastgoed Nederland (IVBN) heeft ook publiekelijk aangegeven belang te hechten aan de Wet Betaalbare huur. Ook ben ik gesterkt door de analisten die aangeven dat dit een stap betekent waarbij betaalbaarheid en businesscase hand-in-hand kunnen gaan met een stabiel investeringsklimaat: dat rendement blijft op de lange termijn, ook met buitenlandse investeerders (die nodig zijn om dit te realiseren en die verantwoordelijkheid ook aangaan), alleen nu betaalbaarder voor middeninkomens en dat is goed voor heel Nederland.

Vraag:

Voorzitter, ten eerste natuurlijk de massa-immigratie. Is de minister het met BVNL eens dat bij de huidige ongecontroleerde instroom van immigranten de vraag alleen maar groter zal worden?

Antwoord:

Zie antwoord op de vraag van het lid Kops.

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2023-0000637813

Datum

18 oktober 2023

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met

Bijlage(n)

2

Aan
Van

Minister van BZK, cc. staatssecretaris van BZK
BA/FEZ

nota

Begrotingsbehandeling BZK

Aanleiding

Op dinsdag 17 oktober jl. vond de eerste dag van de begrotingsbehandeling BZK plaats. De door de Kamerleden gestelde vragen zijn beantwoord. Voorgesteld wordt de beantwoording aan de Tweede Kamer aan te bieden. De overige gestelde vragen kunt u mondeling beantwoorden tijdens het vervolg van het debat op donderdag 19 oktober 2023.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd een deel van de beantwoording schriftelijk aan de Tweede Kamer aan te bieden.

Kern

U wordt voorgesteld de beantwoording van de vragen schriftelijk aan de Tweede Kamer aan te bieden. De overige vragen worden bij uw spreektekst opgenomen en kunt u mondeling in de Tweede Kamer beantwoorden tijdens het vervolg van het debat op donderdag 19 oktober 2023.

Toelichting

Alle vragen op het terrein van de staatssecretaris worden schriftelijk beantwoord.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

[Redacted]

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsbrief schriftelijke beantwoording van vragen begrotingsbehandeling BZK	
2	Schriftelijke beantwoording van vragen begrotingsbehandeling (36410-VII - overige beleidsartikelen incl. 36410-B en 36410-C)	

3	Schriftelijke beantwoording van vragen begrotingsbehandeling (36410-VII - Wonen en Ruimtelijke Ordening)	
---	--	--

Onze referentie
2023-0000637813

Datum
18 oktober 2023